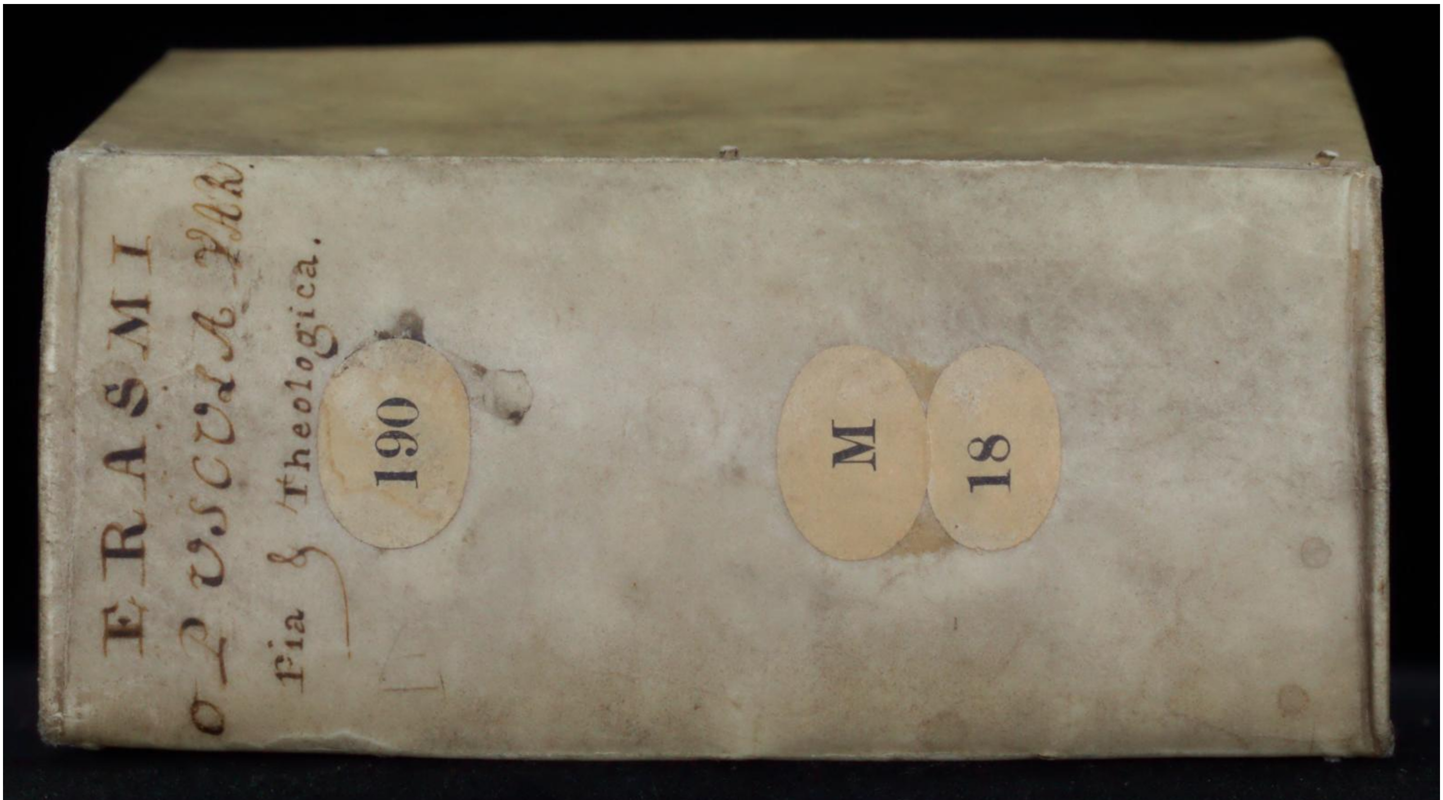
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

1

lijke
eek
e.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

KW 190 M-18 1

MODUS ORANDI DEUM.

Per

DESIDERIUM ERASMUM

Roterodamum.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IOANNIS MAIRE
ANNO CIↃ IↃ CXLI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Clariſſimo Poloniæ Baroni

HIEROSLAO DE LASKO,

Et in Ruthuania, Palatino Siradienſi,

DESID. ERASMUS ROT. S. D.

SIC reciprocis vici-
bus obambulāt gra-
tiarũ munera , Hie-
roſlae vir clariſſime.
Reliqueras apud me
pignus amoris in me tui , redit ad
te viciſſim pignus animi mutui ,
quem hinc proficiſcens ſtipulaba-
re. Quum omnia Moſaicæ legis
ſacrificia ſint antiquata per Euan-
gelium , nullum ſacrificii genus
vel diligentius tradidit princeps
noſter Ieſus , vel religioſius am-
plexi ſunt huius diſcipuli , quam
vitulos labiorum, ut Oſeæ verbis Oſeæ
utar. Id conſtat tribus potiſſimum 14.
generibus ; aut votis , aut gratia-

rum actione, cui finitima eſt laus, aut hymnis. Hymnus eſt, quum animus cõſiderata Dei ſublimitate, rapitur in laudem illius, cui ſoli debetur omnis gloria. Paulus Apoſtolus ad Coloſſ. cap.3. tria coniungit eiuſdem generis, Pſalmum, hymnum, & canticum: Docentes, inquit, & commonentes vos invicem in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes, in cordibus veſtris Deo. Pſalmus Græcis cantionẽ ſonat, quod videtur eſſe vocabulum omnibus commune, quæ ad laudem Dei vel hominis pertinent, unde & pſalmi quidam inſcribuntur ipſi David, velut in laudem illius conditi. Hymnus proprie dici videtur laudatio numinis: Te decet hymnus Deus in Sion. Unde & ethnici poetæ carmina, quibus efferunt divos ſuos, hymnos appellant, quales extant adhuc Orphei & Homeri titulo. Porro canticum quod Græcis eſt ᾠδὴ, quiddam eſſe videtur utroque ſublimius, nimirum laus

illa,

illa, quam Deo canunt angeli ac piorum animæ, quæ iam mortalitatem exuerunt. Nam in Apocalypſi virgines habent canticum novum, quod nemo poteſt diſcere, præter illos qui ſequuntur agnum quocunque ierit. Alioqui quid queruntur in pſalmo: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Et Paulus cupit diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, ut hoc canticum Domini poſſit canere. Rurſus idem Paulus in epiſt. ad Epheſ. eodem ordine iungit hæc tria: Sed impleamini inquit, Spiritu ſancto, loquentes vobiſmet ipſis in pſalmis hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino. Totum autem hoc genus ſpirituale vocatur, quod omnis hæc laudatio, etiam ſi quando pars aliqua tribuitur homini, referatur ad gloriam Dei. Habet enim & mundus pſalmos, hymnos, & cantica ſua, quibus aut noxios dæmones, aut homines pro diis celebrant, aut

Apo. 14.
Pſa. 136
Phil. 1.
Eph. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

homines hominibus adulantur, laudantes nonnunquã & quæ turpia ſunt, non ſolum in hominibus, verumetiam in his quos pro diis colunt. Cęterum qui ſpiritum hauſere Chriſti, neſciunt laudare niſi Patrem, Flium, & Spiritum ſanctum, quibus ſolis debetur quicquid eſt veræ laudis, ſive in cœlis, ſive in terris. Adiicit Paulus: pſallentes in cordibus veſtris Domino. Quid eſt Domino? Qui iuſtitiam ſuis virtutibus tribuunt, non pſallunt Domino, ſed ſibi (quod aiunt) intus canunt. Rurſus qui fiduciam ſuam & gloriam collocant in Moſe, Franciſco, Benedicto, Dominico, aut Auguſtino, non canunt Domino, ſed hominibus. Tunc maxime glorificatur Deus, cum homo agnoſcit quam ipſe ſit nihil ex ſeſe. Quid ſibi vult, in cordibus veſtris? Ne quis putet Deum inani vocum boatu, aut modulato muſicorum hinnitu, aut organis, quibus nunc ubique templa perſtrepunt, delectari: non quod muſicam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſicam corporalem damnem, ſi mo-
dice, ſi ſobrie cultuque divino di-
gna adhibeatur, ſed ut oſtendam
iſta nihil eſſe, ſi abſit tacitus ille
pietatis affectus in Deum, quæ Deo
cantio eſt gratiſſima, etiam ſi nul-
lus vocum ſtrepitus accedat. Quo-
niam autem Deus ſemper & ubi-
que mirabilis eſt, non oportet ho-
minem Chriſtianum unquam ceſ-
ſare à pſalmis, hymnis, & canti-
cis ſpiritualibus. Huic generi fini-
tima eſt gratiarum actio, quæ ma-
gis pertinet ad bonitatẽ Dei, quam
ad magnitudinẽ. Pſalmus eſt, cum
illi canimus: Lauda anima mea Pſa. 145
Dominum, laudabo Dominum in
vita mea, pſallam Deo meo quan-
diu fuero. Hymnus eſt, cum illi
canimus: Benedicant omnia opera
Domini Domino. Hic enim mens
in omnibus rebus conditis ſtupet
potentiam, ac ſublimitatem in-
comprehenſibilem conditoris. Cã-
ticum erit, cum animus afflatus de-
ſiderio vitæ cœleſtis, ac velut e-
volare geſtiens à corpore, canit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

illi. Quam dilecta tabernacula tua
Pſa.83. Domine virtutum. Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum. Gratiarum
Pſa. 117 actio erit, cum illi canemus: Confitemini Domino quoniã bonus, quoniam in æternum miſericor-
Pſa. 88. dia eius. Et: Miſericordias Domini in æternum cantabo. Quemadmodum hymnus opponitur blaſphemiæ, ita gratiarum actioni opponitur ingratitudo. Detrahunt autem gloriæ Dei, qui quod illi debetur, tribuunt humanis viribus, & ex benefactis laudem humanam venantur. Eoque Paulus
Col. 1. Coloſſenſibus ſcribens: Omne, inquit, quodcunque facitis, in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, nimirum ut ſemper illud haberent in corde, quod omnibus Chriſtianis eſt in ore: Sanctificetur nomen tuum. Item non ſolum blaſphemi ſunt in Deum, qui verbis impiis in illum debacchantur, verumetiam quicun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

quicunque nomen illius profeſſi
vivunt impie. Ut videant, inquit, Mat. 5.
opera veſtra bona, & glorificent
patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.
Gratiſſimum Deo canticũ modulabantur
martyres, cum ſua corpora
tradebant tyrannorum libidini
diris tormentis excrucianda,
etiam cum lingua execta, nullas
laudes ſonare poterant. Iam vita
quorundam Chriſtianorum, præſertim
eorum qui dignitate ac titulo
ſe Chriſtianæ religionis duces
profitentur, ſi nihil ament præter
ea quæ ſunt huius mundi, quid
aliud eſt, quam perpetua in Deum
blaſphemia? Si nomen Dei propter
Iudæos non obſervantes legem,
blaſphemiis afficitur inter Rom. 2
gentes, iuxta Pauli ſententiam,
quanto iuſtius idem dicetur in eos,
qui pietatis euangelicæ culmen tenent,
& tota vita pugnant cum
euangelicis præceptis? Nimiũ propter
hos, non ſolum inter gentes
male audit adorandũ illud nomen
Ieſu Chriſti, verum etiam inter

Chriſtianos. Itaque quemadmodum nunquam deeſt occaſio laudandi Dei, quoniam in omnibus & quocunque vertas oculos, glorioſus eſt & admirabilis, ita quoniam nunquam ceſſat illius in nos beneficentia, ſemper eſt unde gratias agamus. Nec enim in lætis tantum agendæ ſunt gratiæ, verumetiam in afflictionibus, quas ideo frequenter immittit nobis, ut emendet ac ſervet, nonnunquam ut exercendæ virtutis materiam ſuppeditet. Egit gratias Paulus, quod Epaphroditum ex graviſſimo morbo reſtituit. Egit gratias, cum ter precatus Dominum ut auferretur ſtimulus carnis, & abigeretur ſatanas colaphis ipſum cædens, audiſſet: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Hoc ſenſit Paulus ſcribens Epheſiis in loco, quem modo retulimus; Gratias ſemper agentes pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. Par eſt ſemper agere gratias ei, qui ſemper

2. Cor. 12.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſemper benefacit, eſt in omnibus qui pro inſcrutabili conſilio omnia nobis vertit in bonum, etiam illa quæ videntur eſſe noxia. Laus igitur & gratiarum actio perpetuum eſt ſacrificium omnium Chriſtianorum, ſed præcipue quum illius mortem, qua nos redemit, ac myſtici corporis ſocietatem ſacri panis & myſtici calicis conſecratione repræſentamus. Unde & huic rei proprie nomen inditum Eucharistiæ, quanquam eadem Græcis dicitur Synaxis, id eſt, concicliatio, quod pariter ibi repręſentetur fœdus charitatis inter omnia Chriſtiana membra: unde & Latini communionem vocant. Horum utrumque, laus & gratiarum actio non modo non ceſſat poſt hāc vitam, verumetiam perficitur. Hic dum animus gravatur hoc mortali corpuſculo, ut eſt imperfecta cognitio magnitudinis & bonitatis illius, ita imperfecta tum laudatio, tum gratiarum actio. Illic quo clarius intuebimur, hoc excellentius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

laudabimus, clamantes cum ſera-
phicis ſpiritibus: Sanctus, San-
ctus, Sanctus, Dominus exerci-
Iſa. 6. tuum. Plena eſt omnis terra glo-
ria eius. Iamque quod ante ſuſpi-
rabamus adepti, & quod ante ſpe
ſequebamur, iam re aſſequuti, ca-
Pſal. 47 nemus cum David: Sicut audivi-
mus, ſic vidimus in civitate Do-
mini virtutum, in civitate Dei no-
ſtri. Cæterum ut gratiarum actio
laus quædam eſt, ita non nunquam
eſt & petitio, de qua nunc inſtitui-
mus dicere. Quandoquidem & in-
ter homines, qui diviti pro benefi-
cio dato gratias agit, tacite pro-
vocat illius liberalitatem ad maio-
ra largiendum. Quis autem Deo
ditior, aut benignior? Nunc qui
dem interim gratias agentes pro
Dei donis exultamus, ſed cum tre-
more: nimirum incerti, num quod
datum eſt, ſit futurum nobis per-
petuum. Siquidem ei qui ſtat, vi-
dendum eſt ne cadat, & noſtra ne-
gligentia fit nonnunquam, ut ſub-
ducat ſeſe Dei gratia, *velut ab in-*
dignis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

dignis : non nunquam ipſe Deus, licet non offenſus, avertit à nobis vultum ſuum, noſque nobis ipſis ad tempus relinquit, ne veniamus in maius diſcrimen, impia noſtri fiducia. In civitate cœleſti, plena gaudiorum erit iſta gratiarum actio, quia ſecura erit præteritorum bonorum memoria, nec ullus perdendi, quod tenemus, metus offuſcabit lætitiam cordis noſtri, neque quicquam deerit votis noſtris, quod felicitatem noſtram reddet imperfectam, præſertim ubi totum Chriſti corpus tam erit ad felicitatis æternæ conſortium collectum, ſuoque capiti ſociatum. Porro quandiu verſamur in hoc exilio, quoniam & malorum plena ſunt omnia, & bonorum vel imperfecta, vel incerta poſſeſſio, conſequitur, ut ſemper ſit orandus Deus, ut nos à malis urgentibus eripiat, & ſua dona in nobis augeat : & quod largiri dignatus eſt, velit eſſe proprium, ac perpetuum, & quod hic cœpit

in no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

in nobis, perficiat in vita futura. Primum itaque ſi videtur, diſcutiamus quid ſit precatio ſive oratio. Quanquam hæc vox in hoc ſenſu non omnino probatur his, qui religioſius obſervant elegantiam Romani ſermonis: nam ut latine dicitur orare qui rogat, ita non ſatis latine dicitur, pro deprecatione oratio, nec ſatis apte dicitur orator, qui rogat. Orationem pro precatione Chriſtianorum uſus recepit. Oratorem pro deprecatore, nemo veterum, quod ſciam auſus eſt dicere. Sed ut omiſſa verborum cura de re pergamus, hæc tria, laus, gratiarum actio, & precatio, tametſi ratione verius quam re diſcreta ſunt, ac fere cohærent, nunc tamen docendi gratia ſeparabimus. Eſt igitur precatio erectio mentis in Deum cum ſtudio quippiam ab illo impetrandi. Iam hæc ipſa finitio ſtatim declarat quantũ abſint à precando, qui pſalmos non intelligendos etiam ſi attenderent, inani labiorum ſtrepitu perſonant,

Precatio quid.

animo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

animo per omnia curarum inanium ludibria volitante. Paulus autem nonnunquam duas voces velut idem ſignificantes, ſibi copulat, orationem & obſecrationem: ſic ut precationi reſpondeat προσευχὴ, obſecrationi, δέησις. Sic enim ſcribit: Nihili ſoliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. Phil. 4.
Rurſus ad Epheſios ſexto: Per omnem orationem & obſecrationem: ubi quod Latinus vertit, orationem, Græcis eſt προσευχὴ, quod obſecrationem δέησις. Ambroſius pro obſecratione, vertit, precem. Eph. 6.
Idem in epiſtola ad Timoth. priore, tres voces coniungit, προσευχὴν, δέησιν, καὶ ἔντευξιν. Obſecro igitur, inquit, primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Ambroſ. δεήσεις vertit, deprecatiões, προσευχὰς, orationes. Cęterũ quod eſt, ἐντεύξεις vertí poterat, interpellationes. Nã in Cap. 2.

epiſtola

epiſtola ad Rom. cap. 8. quod Græcis eſt, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, interpres reddidit: Qui etiam interpellat pro nobis, videlicet utens verbo, unde deducta eſt ἔντευξις. Sunt autem qui putent, his tribus verbis idem ſignificantibus, nihil aliud declarari, quam vehementiam, inſtantiamque precationis. Qui diſcrimen oſtendere conantur, inter ſe parum conſentiunt: Siquidem Auguſtinus in epiſtola quadam ad Paulinum, exiſtimat, δεήσεις, id eſt, deprecationes, dici preces illas quæ fiunt, anteqnam benedicitur id quod eſt in altari: προσευχὰς, orationes, cum benedicitur, aut, ut Auguſtinus loquitur, ſanctificatur, & diſtributioni præparatur: ἐντεύξεις, cum ſumptis myſteriis ſacerdos benedicit populo, velut interceſſor offerens ſuos miſericordiſſimæ poteſtati: demum in fine adduntur gratiarum actiones. Græcorum ſcholia ſic diſtinguunt, ut δέησις ſit, quoties precamur ut à malis urgentibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

bus, aut etiam imminentibus liberemur: προσευχὴ, quoties votis optamus bona: ἔντευξις, qua querimur de his qui nos affligunt, quẽadmodum vidua interpellavit iudicem. Aut, ſicut interpretatur Theophylactus, cum intercedimus pro his qui affligunt nos, ut reſipiſcant. Huic differentiæ ſuffragatur & vocum ipſarum etymologia, & rerum natura. Siquidem δέομαι Græcis & egeo ſonat, & rogo. Porro rogo ſupplicis verbum eſt. Et qui premente neceſſitate eget auxilio, ſupplex eſt. Item εὔχομαι Græcis ſonat, opto, εὐχὴ, votum. Poſtremo ἔντευξις interceſſionem ſonat, ſive interpellationem, qua periclitanti ſuccurrit, qui auctoritate valet apud eum qui offenſus eſt. Primum autem eſt liberari à malis, unde & hodie rem divinam à confeſſione & abſolutione delectorum auſpicantur: proximum optare bona nobis ac fratribus: perfectiſſimum autem interpellare Deum pro his, qui

Chriſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Chriſtum in ſuis membris perſequuntur, ne dent pœnas impietatis ſuæ, ſed reſipiſcentes convertantur ad Dominum. Ambroſius deprecationes refert ad reges, orationes ad cæteros, qui magiſtratu publicave poteſtate funguntur: poſtulationes ad eos qui variis premuntur malis, ut eruantur, & liberati Dominum collaudent incolumitatatis auctorem. Mihi, ſiquid intereſt, vero propius eſſe videtur, quod à Græcis traditum eſt. Et hactenus quidem de ratione nominum, deque varia rei proprietate. Nunc paucis aperiendum, quanta cura nobis Dominus Ieſus, atque huius amici precandi ſtudium & aſſiduitatem commendarint, non tantum præceptis, ſed etiam exemplis: deinde cur ea res nobis tanta ſollicitudine fuerit tradita. Mox oſtendemus in orando quatuor potiſſimum eſſe ſpectanda, quis ſit quem oras, qui ſis qui oras, quid ores, & quomodo ſit orandum. Ut igitur primum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

abſolvam, Lucæ capite decimo-octavo, quum Dominus ſuperiore ſermone docuiſſet, quantis in periculis verſetur hominum vita, dignatus eſt & remedium indicare. Certiſſimum autem in malis præſidium eſt auxilium Dei, quod ille nobis ſemper paratum fore pollicitus eſt, ſi votis ardentibus ac inſtantibus flagitemus. Hoc præceptum ut altius infigeretur animis auditorum, adhibuit parabolam, de iudice impio pariter atque improbo, qui tametſi Deum non metueret, nec homines revereretur, tamen fatigatus indefeſſa viduæ cuiuſdam interpellatione, fecit tandem quod rogabatur. Quod ſi muliercula quo pœnas ſumeret de adverſario, tanta inſtitit improbitate, quanto inſtantius oportet nos ea petere, quæ conducunt ad æternam felicitatem? Et ſi iudex impius & impudens delaſſatus mulierculæ interpellationibus, præſtitit quod petebatur, quanto magis Deus natura benignus audiet pre- Luc. 18

ces

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Luc.11. ces ad ſe clamantium? Rurſus apud eundem capite undecimo, rem eandem alia commendat parabola nocturni poſtulatoris, qui clamoribus & pulſationibus improbis huc adegit excuſantem amicum, ut media nocte ſurgat è lecto, & donatis panibus, quotquot opus eſſent, flagitatorē moleſtum abigat, magis tædio victus, quam impulſus benevolentia. Confer interim frigidum illum amicum cum Deo, tres panes cum æterna vita, & intelliges quanto nobis inſtantius, maioreque fiducia ſit orandus pater cœleſtis. Eodem pertinet, quod quum Dominus ſuis diſcipulis nihil præſcripſiſſe legatur de veſtitu, de cibo, potuve, de ieiuniis, tamen orandi formam diligenter præſcripſit, quam non iuſſit peti à Moſe, ac prophetis, nec à Ioanne, qui peculiares quaſdam orandi formas tradidiſſe legitur: ſed ipſe peculiarem propoſuit non uſurus tanta hac in re diligentia, niſi præcipua quædā pietatis pars

eſſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

eſſet deprecatio. Rurſum apud Matthæum capite ſexto, quam diligenter cohortatur ad orādum? Quum enim prius exemiſſet illis omnem ſolicitudinem de veſtitu de victu, de fama, de incolumitate, de vita, docet hæc omnia magna cum fiducia poſtulanda à patre. Petite, inquit, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis: quiſquis enim petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur. Et ne dubitarent quin quod peterent, forent accepturi, aut aliquid illo ſalubrius, adhibet ſimilitudinem ductam à vulgari patrum in filios affectu, quorum nullus eſt tam durus, aut impius, ut ſi filius poſtulet panem, porrigat illi pro pane lapidem: aut ſi poſtulet piſcem, porrigat illi pro piſce ſcorpium. Si huc cogit homines alioqui malos, nō-nunquam & idololatras, naturæ pietas, ut liberis neceſſaria petentibus non negent quod petunt, quanto magis pater ille cœleſtis,

natura

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

natura benignus ac beneficus, qui charitate ineffabili proſequitur ſuos, non negaturus eſt hoc petentibus, quod ultro etiam largiturus erat non petentibus. Repetit hoc promiſſum apud eundem Euangeliſtam capite 18. Iterum dico vobis, quod ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt. Item a-
Mat. 11. pud Marcum undecimo, veluti iureiurando ſe nobis obligat, dicens: Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quod accipietis, & evenient vobis. Iam imminente crucis tempore, nullo præſidio magis conſotur diſcipulos ſuos, quos erat ad tempus deſtituturus, quã depreca-
Ioa. 14. tionis: Quicquid, inquit, petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. Iterum capi-
Ioa. 15. te decimoquinto repetit & inculcat quod dixerat, ne poſſit elabi:

Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis. Ac mox: Quicquid petieritis à patre, det vobis. Rurſum capite decimoſexto expoſtulat cum illis, quod hactenus nihil petiſſent, affirmans ac velut adiurans, eos nihil fruſtra petituros? Amen, amen, Ioa. 16.
dico vobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Hactenus non petiſtis quicquam in nomine meo, petite & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum. Similiter & apud Matthæum Mat. 24
viceſimoquarto, ingruente publica mundi calamitate, non ad aliud præſidium nos mittit, quam ad precationem: Orate, inquit, ne Mat. 13
fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Et ne quis exiſtimaret precationem frigidam & ſomniculoſam ſufficere, apud Marcum ita loquitur: Videte, vigilate, & orate. Iti- Mat. 14
dem munit illos adverſus ingruentem tentationem. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationẽ.

Lucæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Luc.10. Lucæ decimo: Rogate, inquit, dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Nec diſſonat à Domini doctrina, doctrina Apoſtolorum. Sic Paulus ſecunda Theſſalonicenſium quinto: Semper gaudete, ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite.
1. Tim. 2. Rurſus prima ad Timotheum capite ſecundo. Volo, inquit, viros orare in omni loco, ſuſtollentes puras manus ſine ira & diſceptatione. Similiter & mulieres. Idem cupit virgines ac cœlibes manere liberos, ne divellantur ab orando, & huius rei gratia vult ad tempus ex conſenſu dirimi uſum coniugii. Sed præcipue viduas vult inſtare precationibus die ac nocte. Eandem cantionem nobis canit Petrus: Eſtote, inquit, ſobrii, &
1. Pet. 5. vigilate in precationibus veſtris. Item Iacobus eum, cui opus eſt ſapientia, iubet à Deo poſtulare. Si quis affligitur ac mœret, hunc orare iubet. Tãtum autem hic tribuit precationi, ut non ſolum ſibi impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

impetret orans, verumetiam aliis, pro quibus oretur Deus. Si quis ægrotat, iubet accerſi preſbyteros, quorum precibus & corporis & animi morbo liberetur. Denique vult, ut omnes Chriſtiani mutuis apud Deum precibus ſeſe viciſſim ſublevent: Orate, inquit, pro vobis invicem, ut ſalvemini. Multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua. Nunc conſiderandum erit, Dominus Ieſus, quod tam diligenter tradidit, quanto ſtudio conatus ſuorum animis infigere, ſuo frequenter exemplo provocans diſcipulos ad orandum, ac velut avis ad volandum incitans pullos ſuos. Sæpius repetitur hoc in euangelicis literis, quod Dominus ſeceſſerit in locum deſertum, aut conſcenderit montem ut oraret. Interdum etiam ſolus. Nec dubitandum quin quotidie cum diſcipulis ſuis oraverit, quemadmodum ante cibum benedixiſſe & gratias egiſſe, & poſt cibum hymnos in laudem Dei ceciniſſe legitur.

Iac. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

gitur. Quoties autem relicta multitudine ſeceſſit ad orandum, paſtores docuit, ut pro his quos regendos ſuſceperunt, frequenter orent Dominum, ſcientes infrugiferam eſſe doctoris ac monitoris operam, ni cœleſtis aſpiraverit favor. Nec enim diſpendium eſt operis boni, ſi nonnunquam ſecretis precibus interrumpatur, nam & alacrior vegetiorque redit ad ſuum munus qui ſic ſeceſſit, & auditoris deſiderium intermiſſione modica redditum eſt vividius. Quoties autem magnum quiddam aggreſſurus eſſet Dominus, ab orando legitur cepiſſe auſpicium. Baptizatus & egreſſus aquam, oraſſe legitur. Deſcendit columba, & vox patris audita eſt: Hic eſt filius meus, ipſum audite. Hoc videlicet erat felix auſpicium ſuſcipiendi muneris euangelici. Similiter & gentium vocationem auſpi-
Ioa. 12. catus eſt, Ioan. 12. Quum enim quidã ex gentibus veniſſent Hieroſolymam adorandi gratia, am-

bientes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

pientes per Philippũ & Andream
ut viderent Ieſum, Dominus ſic
orat: Pater clarifica nomen tuum.
Ac mox audit vocem cœleſtem: Et
clarificavi & iterum clarificabo.
Orat excitaturus Lazarum, quod
vel ex eo liquet, quod ſcribit Io-
annes: Pater ego ago gratias tibi,
quoniam audiſti me. nimirum o-
raſſe perſpicuum eſt, qui ſe prædi-
cat auditum. Præterea Lucæ 9.
profeſſionem ſui nominis, per quã
ſalus eſſet omnibus parata, ab o-
rando voluit auſpicari. Sic enim le-
gitur: Quum eſſet ſolus orans,
erant cum illo diſcipuli, & inter-
rogavit illos, dicens: Quem me
dicunt eſſe turbæ? & vos autem
quem me eſſe dicitis? Et audit ex
ore Petri, Chriſtianorum omnium
cœlitus inſpiratam profeſſionem:
Tu es Chriſtus filius Dei vivi. Ac
viciſſim Petri nomine audit õnis,
Chriſti nomen ex animo profitẽs:
Beatus es Simon Bar Iona. Et pau-
lo poſt apud eundem Euangeliſtã,
immortalitatis ſpecimen aliquod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

oſtẽſurus in monte, non prius trãſ-
figuratur, quam oraſſet: Et facta
eſt, inquit, dum oraret ſpecies
vultus eius altera, & veſtitus eius
albus ac refulgens. Nec alteri ti-
tulo dedicat Eccleſiam ſuam, cuius
typum gerebat templum illud
Hieroſolymorum, unde profliga-
vit impuram turbam vendentium,
Luc. 21. & ementium: Domus, inquit,
mea domus orationis vocabitur.
Domus Dei eccleſia eſt, in qua
quiſquis verſatur, verſatur autem
omnis vere Chriſtianus, eum non
oportet aliud quam orare. Nam
perpetuum pie vivendi ſtudium,
iugis eſt deprecatio. Dominus
rogat pro Petro, ne deficiat fides
illius, & rogat patrem ut alium
paracletum mittat diſcipulis, ne
Ioa. 17. deficiant in afflictionibus. Peracta
cœna, quam poſtremam egit ante
mortem cum diſcipulis ſuis, ſub-
latis in cœlum oculis, prolixius o-
rat, ut per euangelium illuſtretur
gloria patris, ut per euangelii
profeſſionem ſerventur non ſolum
Apoſtoli,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Apoſtoli, verumetiam omnes, qui ex univerſis terræ nationibus, uſque ad mundi finem credituri forent euangelio. Ubi iam ingruebat poteſtas illa tenebrarum, in horto non ſolum flexis genibus, ſed facie quoque proſtratus in terram ter, ac prolixius oraſſe legitur, præcipuoſque diſcipulorum, cum ſubinde reperiſſet dormiētes, monuiſſe, vigilarent, & orarent ne venirent in tentationem. Denique cum iam in ara crucis magnus ſacerdos, ſecundum ordinem Melchizedec peragit efficax illud & unicum ſacrificium, quod & olim Mat. 27
legis Moſaicæ typis adumbratum erat, & nunc quotidie ſacri panis & calicis conſecratione repræſentatur, ingenti clamore vociferans, orat patrem pro membris ſuis: Deus meus, Deus meus, cur me Mar. 15
deſeruiſti. Tandem profert & illam omnium abſolutiſſimam charitatem, orans patrem pro crucifigentibus, pro convitiantibus & inſultātibus. Tot exemplis Domi-

nus nos extimulare voluit ad orandum. Nunc obſervemus, quam Apoſtoli non degenerarint ab inſtitnto præceptoris. Poſt aſcenſionem Domini, ingreſſi cœnaculum, perſeverant unanimiter in oratio-
Act. 1. ne. Erant, inquit Lucas, omnes unanimiter perſeverantes in oratione, cum mulieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius. Rurſus ſuffecturi Matthæum in locum Iudæ, qui perierat, orant: Tu Domine qui corda noſti omnium. Hoc auſpicio datus eſt ſpiritus, unde cœpit regnum euangelicum. Hoc auſpicio ſartus eſt numerus Apoſtolici ſenatus. Hoc auſpicio conſecratus Euangelii proventus ille primus quaſiq; primitiæ. Cum enim uno die accreviſſent diſcipulorum numero tria millia, quid
Act. 2. ſubiicit Lucas? Erant, inquit, perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis & oratione. Mox Petrus
Act. 3. & Ioannes orandi gratia petunt templum circiter horam nonam,
qua

qua tum erat ſolenne Iudæis ora-
re, atque ibi pro foribus templi
claudum ſanant in nomine Ieſu.
Rurſum cum euãgelii ſuboleſcen-
tem indies gloriam ſacerdotes ac
phariſæi minis conarentur obrue-
re, puſillus ille Chriſti grex, non
alio confugit, quam ad preces, U- Act. 4.
nanimiter, inquit, levaverunt vo-
cem ad Deum, & dixerunt: Do-
mine tu qui feciſti cælum & ter-
ram, & cætera. Et cum oraſſent,
motus eſt locus, in quo erant con-
gregati, & repleti ſunt omnes ſpi-
ritu ſancto. Poſt ubi magis ac ma-
gis increviſſet multitudo creden-
tium, adeo ut Apoſtoli proſpi-
cientes omnibus, cura rerum hu-
miliorum gravarentur, non alio
prætextu requirunt diaconos, qui
menſis præeſſent, quam ut ipſis va-
caret inſtare doctrinæ ſacrę & pre-
cibus. Nos, inquiunt, orationi & Act.6.
miniſterio inſtantes erimus. A-
gnoſcimus & otium & negotium
Apoſtolicũ, nihil aliud eſſe quam
docere & orare. Iam delectis ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ptem diaconis, non citra precationem traditur auctoritas miniſtrandi. Hos, inquit, ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum, & orantes impoſuerunt illis manus. Stephanus inter lapi-
Act. 7. dum volitantium tumultus, flexis genibus orat: Domine Ieſu accipe ſpiritum meum, & ne ſtatuas illis hoc peccatum. Extrema morientis vox, non gemitus erat ſed deprecatio. Erat Apoſtolis hæc poteſtas data peculiariter, ut impoſitione manuum traderent Spiritum ſanctum, iis qui credidiſſent. Hac tamen non fungebantur niſi præ-
Act. 8. miſſa deprecatione. Proinde Petrus & Ioannes in Samariam profecti, quod intellexiſſent & Samaritanos ex prædicatione Philippi, profeſſionem euangelicam ac baptiſmum recepiſſe, cæterum in neminem illorum adhuc veniſſe Spiritum ſanctum, primum pro illis oraſſe leguntur, ut acciperent: deinde manibus impoſitis impertiſſe quod deerat. Quid illic mirabilis
euan-

euangelii propugnator Paulus, Act.9.
unde primum auſpicatus eſt vitæ
novitatem? Nimirum ab orando.
ſic enim Dominus loquitur Ana-
niæ: Et quære in domo Iudæ Sau-
lum, nomine Tharſenſem: Ecce
enim orat. Quid eſt, orat? Am-
bit Chriſtianiſmum. Quanquam
autem Dominus non ſemper oraſ-
ſe legitur in edēdis miraculis, quod
ex ſeſe naturaque virtutem habe-
ret excitandi mortuos, quemad-
modum & ipſe teſtatur apud Ioan-
nem, tamē Apoſtoli quoties idem
faciebant oraſſe leguntur. Cum e- ibid.
nim Petrus Aeneam paralyticum
erigit Lyddæ, Aenea, inquiens, ſa-
net te Dominus Ieſus, quid aliud
quam orat? Rurſum Ioppæ Dor- Act. 10
cadem excitaturus, petit ſolitudi-
nem, flectit genua, & orat. Iam
centurio Cornelius, cuius tantus
fuit ardor fidei, ut prius meruerit
accipere Spiritum ſanctum, quam
tinctus eſſet baptiſmo, quid audit
ab angelo? Orationes tuæ & elee-
moſynæ tuæ aſcenderunt in me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

moriam in conſpectu Domini. Oranti lætum nuntium affert angelus. Et Petro oranti de converſione gentium, oſtenditur viſio. Aſcendit, inquit, Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.
Ibid. 2. Iam ubi Herodis ſævitia eo progreſſa fuiſſet, ut occiſo Iacobo, Petrum Apoſtolorum principẽ conieciſſet in carcerem, quid fecit ille iam numeroſus Chriſti populus? Non inſiliit in regem, non effregit carcerem, nullum concitavit in civitate tumultum, non confugit ad artes magicas. Quid igitur? Nimirum, ut legitur, oratio fiebat pro eo ſine intermiſſione ab eccleſia ad Deum. Nec mora, liberatur ab angelo, moxque petit domum Mariæ matris Ioannis, ubi erant multi congregati, orantes. Quin & Antiochiæ, cum Paulus & Barnabas inſigniuntur Apoſtolici nominis auctoritate, nihil fit
Ibid. 13 abſque deprecatione. Tunc, inquit, ieiunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt

illos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

illos. Et illis viciſſim Lyſtris, Iconii, & Antiochiæ, cum per ſingulas eccleſias ordinant preſbyteros: adhibetur deprecatio cum ieiunio. Quin & Philippis Paulus egreſſus è civitate, petit locum ubi futura erat ſolennis deprecatio, atque illic Chriſto lucrifecit Lydiam
purpurariam. Rurſus euntibus ad ibid. 16
orandum, obſtrepit puella Pythoni obnoxia, & liberatur. Porro quoties conveniebatur ad frangẽdum panem, eadem opera conveniebatur ad orandum, id quod priſcis diſcipulis pene quotidianum erat: Isque mos & in poſteros derivatus eſt, ut quoties epiſcopi aut alioqui celebres viri coirent, primum hoſpitalitatis auſpicium eſſet deprecatio, deinde communio, mox colloquium. Paulus Mileto ſoluturus non prius adit navim, quam flexis genibns oraſſet cum omnibus fratribus, quorum aliquot exciverat Epheſo.
Rurſus Tyro proficiſcens, ſteriles ibid. 20
litoris arenas deprecatione conſecravit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Ibid. 21 cravit, ſic enim legitur: Et poſitis genibus in litore oravimus. Nimirum hoc erat, quod præceperat: levantes puras manus in omni loco. Eidem Theſſalonicæ, carcer
Ibid. 26 erat templum. Quin etiam apud Agrippam ac Feſtum cauſam dicens, in vinculis orat, optans à Deo ut non ſolum aliquantulum, ſed vehementer omnes, qui in eo conſeſſu audiebant ipſum orantem, tales redderentur qualis erat ipſe, tantum exceptis vinculis.
Ibid. 27 Orat & in navi cæteris exanimatis metu, & donatæ ſunt illi omnes animæ, quotquot erant in navi. Idem omnes epiſtolas ſuas auſpicatur à precando. Quid enim illa ſolennia, Gratia vobis & pax, &c. aliud ſunt quam precatio? Idem eſt exordium omnium, præter unicam ad Hebræos, quæ vel hoc argumento non videtur eſſe Pauli. Pleraſque precatione claudit. Ad Romanos hanc habet clauſulam: Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis, Amen. Ad

Corin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Corinthios prior, hanc: Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Ieſu, Amen. Poſterior hanc: Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti ſpiritus ſit cum omnibus vobis, Amen. Ad Galatas hanc: Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro fratres, Amen. Ad Epheſios hanc: Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in incorruptione, Amen. Ad Philippenſes, hanc: Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro, Amen. Nec diſſimilis eſt clauſula cæterarum omnium, etiam illius quæ inſcribitur ad Hebræos. Has clauſulas videtur ceu ſymbolum adieciſſe ſua manu, etiam in his epiſtolis, quas dictabat. Sic enim ſcribit ad Theſſal. ſecunda: Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epiſtola. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus nobis, Amen. Iam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

in mediis epiſtolis quoties erumpit vel in hymnum, vel in gratiarum actionem, vel in deprecationem, velut oblitus inſtituti ſermonis? Sic ad Philip. Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu. Rurſus ad Epheſios capite tertio: Huius rei
Phil. 4. gratia, flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & mox erumpit in hymnum: Ei autem qui poteſt omnia facere, &c. Rurſus orat, ſcribens Romanis: Opta-
Ro. 9. rim anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, &c. Ac mox erumpit in hymnum: Qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen. Rurſus orat capite ſeptimo: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rurſum capite undecimo, diſputionem interrumpit hymnus: O altitudo divitiarum, &c. Multis autem locis teſtificatur, quod in quotidianis precibus ſuis memor eſſet omnium, qui credidiſſent Chriſto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Chriſto. Et horum mutuas preces, quanta ſolicitudine flagitat, cum aliis in locis tum epiſtola ad Romanos capite decimo quinto: Obſecro, inquit, ergo vos fratres, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deũ, &c. Ab his exemplis precandi aſſiduitas defluxit ad maiores noſtros. Adeo quicquid illis agebatur, aut erat deprecatio, aut deprecatione cõſecrabatur. Primum congreſſum auſpicabãtur ab orando, colloquium & convivium precibus interrumpebatur, digreſſio deprecationem habebat, ſomni initium erat deprecatio, qui frequenter & precibus interpellabatur. Vigiliæ matutinæ principium erat deprecatio. Unde manent hodie in eccleſia conſuetudinis priſcæ veſtigia. Sunt preces nocturnæ, ſunt matutinæ, quæ ad primam dicuntur, ſunt tertiæ, ſextæ & nonæ. Sunt veſpertinæ, ſuntque quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

cœnam ſequuntur & ſomnum prę-cedunt, quas completas vocant. Si quo diſcedebatur, ſive redibatur aliquo, ſive quid novi tentabatur, precatione conſecrabantur omnia. Adeo ut Philo de Chriſtianorum inſtituto librū inſcripſerit, De vita contemplativa ſupplicum. Poteram hic ex priſcis hiſtoriis permulta colligere, quæ nobis declarant, quantum fuerit patribus noſtris orandi ſtudium, veluti de Iacobo, cuius genua ob frequentiam orādi, camelorum inſtar callum duxiſſe leguntur. Sed mihi non eſt animus, deprecationis commendationem aliunde petere, quam è ſacris libris. Nam & veteris teſtamenti volumina copioſam ſuppeditant materiam, hac de re diſſerendi. In quibus omnis ſanctorum ſermo, quid aliud eſt, quam deprecatio? Pſalmorum liber quid aliud habet, quam perpetuum cum Deo colloquium? Neque parum multa ſuppetent indidem exempla, quam potens & efficax res ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſit, pura ad Deum deprecatio. In libro Geneſeos, non arbitror Abel obtuliſſe ſacrificium abſq; precibus. Certe Enos filius Seth, primus occupavit orandi laudem, de quo ſcriptum eſt capite quarto: Iſte cœpit invocare nomen Domini. Artium humanarum inventores tantum cõmemorati fuerant, ſolus Enos hoc elogio decoratur, quod auctore Deo ſucceſſerit in locum Abel. Poſt diluvium egreſ- Gen. 12
ſus ex arca Noe, nihil prius curæ habuit, quam ut ædificaret altare Domino, & immolaret holocauſta. Abraham ut primum audivit terræ promiſſionem, extructa ara, invocavit nomen Domini: Idem ſubinde feciſſe legitur, quoties mutavit ſedem. Exemplum hoc imitati ſunt cæteri quoque Patriarchæ, ne ſingula perſequens, tædio gravem lectorem. Eiuſdem o- ibid. 20
peris capite vigeſimo, orat Abraham, & à morte liberatur Abimelech, & huius uxor, atque ancillarum grex, ſanatur à ſterilitatis vitio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

vitio, quod illis immiſerat iratus Dominus. In Exodo Moſes orat Dominum, & intereunt ranæ, quæ totam occupaverant Aegyptum. Iterum orat, & deſinunt tonitrua grandoque vaſtare regionem Ae-
ibid. 9. gypti. Rurſus, cum offenſus Deus ob vitulum aureum, quem pro Deo coluerant Aegyptiorum more, parat univerſum populum internecione delere, deprecatus eſt
ibid. 25 Moſes pro populo, & placatus eſt Dominus, ne faceret malum, quod loquutus fuerat adverſus populũ. Sic ante fortuna belli cum Amale-
Num. 10. chite pendebat à brachiis Moſi deprecantis in monte. Non ſine precatione movebatur arca. Dicebat enim Moſes: Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua. Nec ſine precatione deponebatur: Revertere Domine ad multitudinem
Num. 11. exercitus Iſrael. Precatione dabatur ſignum belli, precatione canebatur receptui. Rurſum, cum ignis Domini devoraret extrema ca-

ſtrorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſtrorum Iſrael, clamavit populus
ad Moſen, Moſes clamavit ad Do- ibid. 12.
minum, & ſubito abſorptus eſt ul-
tor ignis. Clamat idem ad Domi-
num, & Maria quæ Moſi detraxe-
rat, lepra liberatur. Iterum mur-
murat populus adverſus Dominũ
& paratur ultio. Sed Moſes blan- ibid. 14
da deprecatione mitigat accenſam
iram Dei. Et audit: Dimiſi iuxta
verbum tuum. Iam cum Deus of- ibid. 16
fenſus ſeditione Chore, pararet
univerſam multitudinem interne-
tione delere, Moſes & Aaron pro-
na facie ſe proſternentes in terram,
precibus impetrarunt à Domino,
ut pœna non involveret niſi pau-
cos ſeditionis auctores, quos ter-
ra dehiſcens vivos abſorbuit. Mox
ubi recruduiſſet populi murmur
adverſus Moſen & Aaron, rurſuſ-
que Dominus pararet extinguere
rebellem populum, orant proſtra-
ti in terram, iuſſuque Moſi, Aa-
ron ſtans inter mortuos quos in-
gnis Domini conſumpſerat, & in-
ter vivos iam morti proximos, in-
cendit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

cendit thymiama, precibus Dominum exorans ut ceſſaret plaga, quę iam abſumpſerat ſupra quatuordecim milia hominum ſeptingentos.
Nu. 20. In deſerto cum populus ſiti deficeret ac res ſpectaret ad ſeditionem, Moſes & Aaron proni in terram orant, & aquarum vis elicitur è pe-
Nu. 21. tra. Iterum orto murmure ob itineris prolixi tædium, Deus iratus immiſerat in populum ſerpentes igneos, multiſque cadentibus multitudo territa, clamavit ad Moſen, Moſes clamavit ad Dominum. Et erigitur ſerpēs æneus, qui conſpectus, liberaret illos à mortis diſcrimine. Moſi ſucceſſor Ioſue, precibus ad Dominum fuſis, ſolis ac lunæ curſum remoratus eſt, donec ultus eſſet hoſtes ſuos. Sic enim legis Ioſue capite decimo: Tunc loquutus eſt Ioſue Domino, nimirum implorans auxilium Domini, mox loquutus eſt ſoli & lunæ: Sol contra Gabaon ne movearis, & luna contra vallem
1. Reg. 1. Ailon. In libris Regum tacite precatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

catur Anna coniunx Helcanæ, &
pro ſterili, fit mater feliciſſimæ
prolis laudatiſſimi Samuelis. Qui
cum populus Iſraeliticus expaviſ-
ſet ad rumorem irruentium Phili-
ſtæorum, clamavit ad Dominum
& exaudivit eum Dominus. Vicit
Iſrael, Domino pavorem omnem
in hoſtem vertente. Idem clama-
vit ad Dominum, & in tempore
meſſis ſubito orta eſt ingens tem-
peſtas tonitrui atque imbrium.
Non arbitror hic prætereundum,
quomodo David tam atrox va-
riumque crimen, & iram Domini
ſupplici precatione diluerit ac pla-
carit. Idem capite vigeſimo quar- 2. Reg.
to, plagam Domini ſævientem in 24.
populum, precibus mitigat, im-
molato ſacrificio in area Areuna.
Solomon quod prudenter petit à 3. Reg.
Domino, multo cum fœnore cu- 3.
mulatum impetrat. Rurſus tem-
plum iam extructum exornatum-
que prolixa dedicat precatione,
tertio Regum capite 8. Elias cla-
mavit ad Dominum, & in vitam
revo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

revocat Sareptanæ filium. Idem
precatione non longa impetravit
ignem de cœlo qui conſumerat to-
tam victimam, toties aqua perfu-
ſam. Rurſus orat pronus in vertice
Carmeli, & poſt diutinam ſiccita-
tem ſubito ingens pluviæ vis ob-
4. Reg. 4. orta eſt. Huius ſucceſſor Eliſeus
hoſpitis ſuæ puerum, vitæ reſti-
tuit, fuſis ad Dominum precibus.
4. Reg. 20. Ezechias rex mortem à Domino
denunciatam, precibus remora-
tur in annos quindecim. Ubi redi-
tur ad inſtaurandum templũ Do-
1. Eſd. 9. mini, non petuntur auxilia à rege,
ſed precibus ac ieiunio proſpera-
3. Eſd. 1. tur iter. Ac Neemias nihil poſtu-
lat à rege, niſi prius comprecatus
Dominum cœli. Orat & Tobias,
orat & Sara filia Rahuelis, & utri-
que pro triſtibus lætiora ſucce-
dunt. Tribus noctibus orat To-
bias filius cum Sara uxore, & iugu-
lato dæmonio, felix coniugium
pro funeſto contigit. Nonne for-
tiſſima virago Iudith, Holopher-
nem hoſtem orando deiecit? Nec
Heſter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Ieſter pulcherrimum facinus ag-
reditur, niſi prius triduanis ieiu-
iis ac precibus implorato favore
uminis. Daniel cum ſerviret im-
io regi, tamen ter in die flexis ge-
ibus orabat Dominum. Oravit
Ionas de ventre ceti clamans ad
Dominum, & redditus eſt vivus.
am ſuperſtitioſæ cuiuſdam dili-
gentiæ videatur, ſi pergam ex ſin-
gulis prophetis orandi vel præce-
ta, vel exempla colligere, cum
otus illorum ſermo nihil aliud fe-
e ſit, quam deprecatio. Hæc ab-
unde ſuffecerint ad declarandum,
quanta fuerit antiquis orandi cu-
a, quamque diligenter nobis Do-
ninus Ieſus, eiuſque diſcipuli pre-
andi aſſiduitatem inſtantiamque,
um præceptis, tum exemplis com-
nendarint. Habebat ethnicorum
uperſtitio in depellendis malis, in
uſpicandis rebus, in agendis gra-
iis, in coniectando rerum even-
u, ſuas expiationes, procuratio-
nes, auſpicia, auguria, omina, o-
acula, annulos, incantamenta,

trium-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

triumphos, ovationes, ſupplicationes, ſine quibus in prælium non ibatur, non ſuſcipiebatur magiſtratus, non adibatur hæreditas non ducebatur uxor, non tentabatur navigatio, non deſignabantur extruendæ urbi pomeria, non conſultabatur de negocio publico non fiebat concio apud populum non expiabantur fulmina, aut portenta, nos pro tam multis unicum ac ſimplex habemus præſidium; ſed illis omnibus efficacius, videlicet puram ad Deum deprecationem. Pro triumphorum, ovationum, & ſupplicationum inanibus pompis, habemus hymnos & gratiarum actiones. Verum hic fortaſſe nobis aliquis moverit quæſtionem. Cum Dominus interdixerit Apoſtolis ſuis in orando multiloquium, teſteturque patrem ſcire quid nobis ſit opus, etiam antequam petamus, cur apud Lucam idem doceat aſſidue orandum, nec unquam ceſſandum ab orando? Similiterque Paulus iubet nos ci-

tra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ra intermiſſionem precari. Hæc
ibi non videntur conſtare. Dein-
le, quid opus ſit aſſiduis ad Deum
:lamoribus, cum ille non ignoret,
quid requirat noſtra neceſſitas.
Quod ſi tale eſt, ut conducat ſa-
uti noſtræ, ille vel ultro daturus
:ſt: ſin minus, ne rogatus qui-
lem dabit. Poſtremo qui con-
iſtit, ut damnet in precando mul-
iloquium, cũ ipſe legatur in horto
& oraſſe prolixius, & ter eundem
ermonem inter orandum repetiſ-
e. Ad quorum ſingula ut paucis
eſpondeam, quemadmodum hy-
nni & gratiarum actiones non in
oc à nobis requiruntur, ut hinc
uicquam cõmodi accedat Deo,
:d ut noſtra imbecillitas exercita-
nentishuiuſmodi diſcat magis ac
nagis metuere venerariq; Dei ma-
nitudinem, magis ac magis ama-
: bonitatem, crebra contempla-
one maieſtatis illius, ac benefi-
orum illius in nos commemora-
one. Ita nobis expedit orare fre-
uenter, non ut Deus diſcat à no-

bis, quid ſit opus, ſed ut aſſue-
ſcamus ea quibus egemus ab ill
ſperare, utque deſiderium æternæ
vitæ magis ac magis accendatur
in nobis, dum frequenter hic ani-
mam intendimus, ut ardenter pe-
tamus ab eo, qui ſolus dare poteſt.
Frequentes hymni docent nos
omnem gloriam uni Deo debere.
Crebra gratiarũ actio, docet quic-
quid in nobis eſt boni, id totum
Dei benignitate acceptum ferri o-
portere. Aſſidua precatio præſtat,
ut ſemper creſcat in nobis cœle-
ſtium bonorum amor, qui niſi
ſubinde votis ardentibus velut
ignis aura ſuſcitetur, primum te-
peſcit, deinde paulatim extingui-
tur. Quemadmodum enim indi-
gnus eſt accipiendis, qui pro ac-
ceptis non agit gratias, hoc eſt,
qui non agnoſcit Dei beneficen-
tiam, ita non meretur accipere
tantam felicitatem, qui eam aut
non deſiderat, aut deſiderat fri-
gide. Porro qui vehementer a-
liquid amat ac ſperat, non poteſt
no

on frequenter optare, ut quod a-
iat, contingat. Quid eſt igitur
on ceſſare ab orando? per omnem
itam deſiderare, ſummum illud
onum, quod nobis in futuro ſe-
ulo promittitur. Ad hunc ſco-
um, cum homines pii dirigant
uicquid agunt interim in hac vi-
, ſive comedunt, ſive bibunt, ſi-
e dormiunt, nimirum tota illo-
um vita perpetua quædam eſt de-
recatio. Sic enim loquitur Ra-
haël Tobiæ: Quãdo orabas cum
chrymis, & ſepeliebas mortuos,
relinquebas prandium tuum, &
ortuum abſcondebas per diem
domo tua, ego obtuli oratio-
em tuam Domino. Nimirum to-
m hoc quod agebat, erat oratio.
uoniam autem animus ob huius
rpuſculi neceſſitatem frequen-
r in multas curas diſtrahitur, ad
citandam huius deſiderii ſcintil-
m, expetit frequenter animum
huius ſeculi curis avocare, quo
cretis precibus incaleſcat in a-
orem vitæ cœleſtis. Præſtat &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

hoc inſtans deprecatio, ut copioſius quod petitur accipiamus. Nã vehementer optaſſe quæ nobis promiſit Deus, eſt quodammodo promeruiſſe. Porro ſi quando legimus vota ſanctorum per angelos internuncios perferri ad Deum,
Cap. 3. quemadmodum Raphaël Tobiæ
Cap. 8. preces dicit ſe pertuliſſe ad dominum, atque in Apocalypſi angelus adſtat altari geſtans thuribulum aureum, unde gratiſſimus ſuffitus aromatum aſcendens perfertur uſque ad conſpectum Dei. Rurſus in
Cap. 10. Actis legimus, quod preces & eleemoſynę Cornelii aſcenderint in
Cap. 4. memoriã in cõſpectu Dei. Quin & Paulus ſcribens Philippẽſibus, monet ut petitiones illorũ innoteſcãt apud Deum. Hæc inquã, & huiuſmodi ſi quãdo ſunt obvia in ſacris literis, non ſic accipiẽda ſunt quaſi quemadmodum rex aliquis per nuncios diſcit quid alibi geſtum ſit, aut per aſſiſtentem admonetur cuius fuerat oblitus, ita per angelos internuntios reſciſcat Deum

quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

uid nos optemus, aut commone-
at quid fecerimus, aut noſtro cla-
nore diſcat quid deſideremus, qui
nelius novit corda noſtra, quam
osipſi, aut mentes etiam angeli-
æ. Sed hic eſt arcanæ ſcripturæ
nos, ut hominibus humano mo-
e loquatur. Quod rogari vult,
oſtra cauſa vult, & ipſi potius o-
ãdo diſcimus quid nobis ſit opus,
uam ille. Denique ſi quando
ngelorum miniſterio utitur, non
c utitur, quaſi uſquam illis mini-
tris egeat, ſed ſic rectius intelli-
imus, quantopere curæ ſimus
eo, qui nobis angelos ſuos cu-
atores & protectores addiderit.
t angeli fruuntur charitate ſua
lum perlatis ad Deum votis no-
tris, Dei dona viciſſim ad nos fe-
unt. Ad hæc iuxta ſcripturarum
dioma ignorare dicitur Dominus,
uod non approbat. Sic non au-
it preces illorum, qui non ſicut
portet petunt. Rurſum innote-
cunt illorum petitiones, qui ſic
rant, ut mereantur audiri. Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

inde Paulus præmiſit, ut nihil ſo-
liciti ſitis, ſed in omni oratione,
& obſecratione, cum gratiarum a-
ctione, petitiones veſtræ innote-
ſcant apud Dominum. Non au-
diuntur ſoliciti, qui præſidio cœ-
leſti diffiſi, fidunt humanis opi-
bus aut ingeniis. Non orant nec
obſecrant, qui non orant inſtanter.
Non orant cum gratiarum actio-
ne, qui quoniam quod accipiunt,
ſuis aſſcribunt meritis, potius
quam benignitati divinæ: non tri-
buunt gloriam Deo, non innote-
ſcunt illorum preces apud Deum,
Mat. 12 qui cũ Phariſæis ſtãt in angulis pla-
tearum, & ſub prætextu prolixæ
precationis devorant domos vi-
duarum. Iam ſi cui videtur impoſ-
ſibile, ut homo nunquam ceſſet ab
orando, quod apud Lucam præ-
cipit Dominus, aut ſine intermiſ-
ſione precetur, quod docet Apo-
ſtolus, aut intelligat totam piorum
vitam eſſe iugem ac perpetuam o-
rationem, donec contingat ſum-
mum illud bonum, quod ſemel
adepti,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

adepti, deſinamus torqueri deſiderio, aut putet hic eſſe tropum, qui dicitur hyperbole, ut accipiat eum indeſinenter orare, qui frequenter, & inſtanter orat, nec deſinit à precibus, donec quod petit impetraverit. Sic dictum eſt: Clama, ne ceſſes, exalta ut tuba vocem tuam. Nec interrumpitur deprecatio, etiam ſi remittatur ad tempus illa mentis intentio, niſi ponatur eius deſiderium, quam petimus. Supereſt ut oſtendamus qui conſiſtant quę videbantur inter ſe pugnare: pugnant enim in ſpeciem: Nolite multum loqui. Et: Sine intermiſſione orate. Cuius quęſtionis nodũ forſitan ſic expedierit aliquis, ut reſpondeat, non interdici nobis prolixiorem in precibus affectum, ſed loquacitatem. Verum huic protinus reſpondebitur, Chriſtum non ſolum oraſſe prolixius, verumetiam eundem ſermonem ter repetiſſe. Idem Lucæ cap. 6. pernoctat in oratione Dei, quæ ſi vocalis fuit, ut fuiſſe

probabile eſt, non potuit eſſe breviloqua. Proinde cum Dominus Matth. 6. docet diſcipulos ſuos, ne in orando multiloqui ſint, nihil aliud docet, quã ne credant Deum inani verborũ ſtrepitu flecti, rem eandẽ ſubinde flagitantium. Nam Græcis eſt βαττολογήσατε· βαττολογεῖν autẽ illis dicitur, qui voces eaſdem frequenter iterat ſine cauſa, vel loquacitatis, vel naturæ, vel conſuetudinis vitio. Alioqui iuxta præcepta rhetorum nonnunquam laudis eſt iterare verba, quemadmodum & Chriſtus in cruce clamavit, Deus meus, Deus meus: non erat illa βαττολογία, ſed ardens ac vehemens affectus orantis. Non eſt loquax deprecatio, quam diu reſpõdet affectui. Non eſt battologia, quoties ardor animi veluti flamma ſubinde maior emicans, exprimit eaſdem voces, alioqui deprehendes in omnibus Pſalmis ſanctam quandam ac pene perpetuam battologiam: Domine ne in furore tuo arguas me. Id ſemel dictum

Pſal. 6.

tum inculcat, neque in ira tua
orripias me. Miſerere mei Deus Pſa. 50.
ecundum magnam miſericordi-
m tuam : id iterat : Et ſecundum
nultitudinem miſerationum tua-
um dele iniquitatem meam. Hu-
us verſiculi clauſulam recinit in
roximo : Amplius lava me ab ini-
quitate mea, & à peccato meo
nunda me. Nec hoc ſatis affectui
egis : Averte faciem tam à pecca-
is meis, & omnes iniquitates
neas dele. Cor mundum crea in
ne Deus, & ſpiritum rectum inno-
va in viſceribus meis. Eandem bat-
ologiam animadvertere licebit in
præceptis veteris Teſtamenti, at-
que adeo in pręceptis Chriſti, prę-
ſertim apud Ioannem. Quoties
iterat eandem, dum illis infigere
ſtudet charitatem mutuam, fidu-
ciam in ipſo, & precandi inſtan-
tiam? Non eſt hæc ethnicorum
battologia, ſed vel affectus pii ve-
hementia, vel ſtudium inculcan-
di, cuius non meminiſſe perni-
cies eſſet. Itaque Dominus non Mat. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſimpliciter dixit, nolite multum loqui, ſed adiecit, ſicut ethnici, putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur. Nolite ergo aſſimulari eis. Habent hanc battologiam etiamnum veteres poetarum hymni, quos in deorum ſuorum laudem compoſuerunt, in quibus nonnunquam unus Deus quadraginta diverſis nominibus inclamatur, ut ex tam multis, unum ſaltem agnoſcat. Talis erat oratio prophetarum, quos legimus inclamaſſe nomen Baal, à mane uſque ad veſperam nihil aliud dicen-
1. Reg. 18. tes, quam Baal exaudi nos. Et iidem à meridie, maioribus etiam clamoribus fatigare cœperunt Deum ſuum. Nec defuerunt hæretici, quos Pſallianos ſive Euchitas appellant, qui dum, quod Dominus dixerat nunquam ab orando ceſſandum, & quod Paulus iubet, ut ſine intermiſſione oremus, perperam acciperent, totos dies nihil aliud quam repetebant Pſalmos ac preculas, in hoc concer-

tantes,

tantes, ut qui quamplurimum Pſalmorum evolviſſet, is videretur cæteris ſanctior. Et tamen ne ſic quidem pręſtiterunt, quod iuxta grammaticum ſenſum ſonat, nunquam ceſſandum ab orando, & ſine intermiſſione orate. Certe vel cibus ac potus, certe vel ſomnus, certe vel tuſſis, ſternutatio aut oſcitatio interrūpebat illorum preces. Verum hac de re fortaſſe plura, cum locus admonebit nos de modo precandi nonnulla diſſerere. Ut igitur quod polliciti fuimus, breviter abſolvamus: primum conſiderandum eſt, quis ſit is quem oramus, & quis ſit is qui orat. Si cui cum Cæſare ſit loquendum, quanta ſolicitudine ſeſe componit, ne quid ſit in cultu, in corpore, aut in verbis, quod Cæſaris offendat oculos? Et tamen hic homini cum homine res eſt, mortali cum mortali. Proinde qui parat adire thronum divinæ maieſtatis, quam ipſę quoque tremunt angelicæ poteſtates,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

quanto ſtudio par eſt ut ſeipſum componat, ne quid ſit quod offendat oculos Dei. Regi non loqueris, niſi flexis in terram genibus, & Deo loqueris erectus, non dico corpore, ſed arrogantia, ſed fiducia tui. Hominem regem non audes appellare, niſi pura veſte pexo capillitio, loto corpore, ac fortaſſis etiam uncto, ne quid offendat pedor, & Dominum appellas tot modis inquinata conſcientia? Multis apud principes mundi dicturis, pudor ac reverentia ſublimitatis, licet humanæ, vocem ſimul ac mentem adimit, & tu oſcitãs ac velut aliud agens loqueris Deo tuo? Deo clamas: Exau-
Pſal. 4. di orationem meam, auribus percipe verba oris mei, nec ipſe percipis interim quæ loqueris? Ne quid interim loquar de iſtis, qui lingua ſonantes ſacras preces, oculis laſciviunt, animo verſant obſcœna. Cæterum ne quem ab orando deterreat Dei conſiderata maieſtas, illud ſecum cogitet, eundem nulla

re ma-

re maiorem eſſe, quam miſericordia & charitate erga genus humanum. Accedis ad conditorem, ſed idem redemptor eſt. Adis Dominum omnium, ſed idem pater eſt ipſi fidentium. Adis iudicem, ſed eum, qui filium unicum tradidit in mortem, ut omnes ſervaret, condemnaret neminem. Adis iuſtum, ſed interim tempus datum eſt miſericordiæ. Et quoniam iuſtus eſt, non poteſt fallere promiſſis, promiſit autem per filium, ſe nihil negaturum iis, qui cum fiducia petunt in nomine filii. Interim & te ipſum contemplare precator. Homunculus accedis ad ſolium Dei. Deo nihil cogitari poteſt ſublimius, homine vero quid abiectius? qui etiã ſi pius ſit, & innocẽs apud homines, tamẽ omniũ hominũ puritas, impuritas eſt, ſi ad divinam puritatem conferatur. Quid igitur hic faciet homo? Erigat ſeſe oportet in altum, ut cum eo qui in cœlis habitat, imo qui ſupra cœlos omnes eſt, atque adeo

ut me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ut melius dicam, qui ſublimitatem omnem quę dici verbis, aut animo concipi queat, tranſcendit, loqui poſſit. Et nova quadam ratione fit, ut quo magis ſeſe deiecerit, hoc Deo fiat vicinior. Procul
Luc. 18 aberat à Deo Phariſæus ille, qui proximus propitiatorio commemorabat ſua beneficia, ac cæteros homines præ ſe faſtidiebat. Publicanus, qui procul ſtans orabat, propius ad Deum accedebat. Excelſus enim eſt dominus, & humilia reſpicit, alta vero à longe cognoſcit: faſtidit faſtidioſos, & reſpicit in deprecationē humilium, & non ſpernit precem illorum. Vis audire, quam res ſit ſublimis, hominis ſeſe deiicientis deprecatio? Docet hoc ſapiens ille Sirach: O-
Eccl. 5. ratio, inquit, humiliantis ſe, nubes penetrabit, & donec propinquet, non conſolabitur: & non deſcendet donec altiſſimus reſpiciat. Eſt & hodie videre quoſdam ſuperbos deprecatores, qui cum ſint laici, tamen opibus aut ſtemmatis
ſuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſuis turgidi, irrumpunt in chorum ſacerdotum, eoſque nonnunquam ſuis depellunt ſedibus. Nulla ſpecies orantis in geſtibus aut vultu, diceres illos in theatro quopiam oſtentare ſeſe. Principi datur tentorium aureum proxime altare, nonnunquam & ſupra. Vidimus & plebeios homines, depulſis aliis ſic ingerentes ſeſe ad altare, ut ſacrificium contingerent, atque etiam nidore ſuo afflarent, quaſi Deo propiores quam cæteri qui procul abſiſtunt, citius exaudirentur. Quin etiam illud morientes ambiunt, ut in ſanctis ſanctorum proxime ſummam aram ſepeliantur, quaſi deprecationes quæ fiunt pro defunctis, citius ad ipſos quam alios perventuræ ſint. Dicet aliquis: Quomodo fiet, ut me deiiciendo erigã ad eum, qui eſt ſuper omnem altitudinem, & erigendo deiiciam? Si vis evolare ad Deum (nã omnino deprecatio volatus quidam eſt animæ) ſarcinam carnis deponas oportet, & alas induas. Quomodo
ſubvo-

ſubvolabit in cœlũ animus plumbeo peccatorum onere depreſſus? Quomodo ſeſe ſubriget in ſublime, qui tanto auri argentique degravatur pondere? qui præter terram nihil habet in pectore? qui
Ioh. 4. totus eſt carneus? Pater tales quęrit deprecatores, qui ipſum orent in ſpiritu. Itaque ſpiritus fias oportet, ut ſpiritus ſpiritum alloquaris. Si peccatores, abiice peccatorum ſarcinam, exue peccandi affectus, deiice te ipſum in ſacco & cinere, cum publicano ſubdicito te à ſacris proſtratus in terram, tunde pectus: cum Magdalena plora demiſſus ad pedes Ieſu, cum Petro exi velut indignus conſpectu Domini, & amare fleto, ſis in principio accuſator tui, nihil aliud appella, quam Dei miſericordiam, ſic à Deo recedens, propinquus fies Deo. Si criminum mole gravatus non es, tamen deprecaturus ſordidas humileſque curas tãtiſper abiice dum cum altiſſimo loqueris: expurga, ſi quod malevolentiæ fermentum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

eſedit in animo tuo adverſus pro-
imum, ac leves etiam culpas, ſi-
ie quibus hæc vita non tranſigi-
ur, dilue. Hinc mos inolevit
ıpud Chriſtianos, ut ingreſſuri
acram ædem orandi gratia, ſemet
uſtrent aſperſione aquæ conſecra-
æ. Quin & hoc ipſum corpuſcu-
um, quod circumferimus multis
bnoxium infirmitatibus, aggra-
at animam, & terrena inhabita-
io deprimit ſenſum multa cogi-
antem. Et ſi fas eſt hic Horatii
erbis uti: Corpus onuſtum Ex-
ernis vitiis animum quoque de-
ravat ipſum, Atque affigit humo
livinæ particulam auræ. Qui di-
ites ſunt in hoc ſeculo, velint, no-
int, coguntur frequenter humi re-
ere, pauperes vero hinc interpel-
at uxor indotata, hinc liberi de-
tituti. Cæterum qui ſimul & u-
oris, ac liberorum, & affinium
ura digravati ſunt, & opibus o-
erantur, & honorum ac magiſtra-
uum mundanorum ſarcinam ſu-
tinent, ac negociorum undis ob-
ruuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ruuntur, hi nimirum piſcibus adſimiles ſunt, immerſi craſſiore elemento, & reciprocis undarum motibus huc & illuc vacillantes. Sunt tamen & mundi piſces, qui pinnulas habent, quibus nixi, ſubinde ſaltu promicant in auram puriorem, quidam etiam volatum meditantur. Quid igitur iſtis ſuadebimus? Quid? niſi ut orent Dominum, ut dignetur ipſos euangelico reti captos pertrahere ad litus vitæ tranquillioris. Sed quodcunque genus animantis ſit homo, metamorphoſim accipiat oportet, ut ex reptili, quadrupede, aut piſce fiat volucris: fiet autem, ſi ſumat
Pſa. 54. alas columbæ, quas optat Pſaltes ille myſticus, qui multis oneribus
Can. 6. degravatus: Quis, inquit dabit mihi pennas, ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Innoxia quidem avis eſt columba, ſed pernicißimi volatus. Huiuſmodi columbis delectatur in cantico ſponſus. Columba eris ſi nulli malum incogites, ſi neminem iudices, ſi

de nul-

e nullo perperam ſuſpiceris. Ve-
ım alas, inquies, unde? Duas in-
icabo, quibus facile ſubveharis
n cœlum: altera eſt contemptus
erum mundanarum, altera eſt de-
iderium rerum cœleſtium. Altera
e ſubmovebit ab his, quæ ſunt
arnis, quemadmodum ſacer ille
Pſaltes, iam impetratis alis dicit:
Ecce elongavi fugiens, & manſi
n ſolitudine: altera te admovebit
hrono Dei. Felix eſt ſolitudo,
quæ ſubducit animum noſtrum ab
omni conſortio vitiorum aut ma-
arum cupiditatum, atque etiam
quantum fieri poteſt, ab omni ſtre-
pitu ſolicitudinum carnis, ad quas
amẽ ipſa neceſſitas nonnunquam
revocat, interdum & fraterna cha-
ritas. Vis audire priorem alam lo-
quentem? Audi: Infelix ego ho- Ro. 7
mo, quis me liberabit de corpore
mortis huius? Audis votum ge-
tientis ab his, quæ videntur pror-
ſus avolare. Vis audire alteram?
Quã dilecta tabernacula tua Do- Pſa. 83.
mine virtutum, concupiſcit & de-
ficit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ficit anima mea in atria Domini. Et: Sicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Audis affectum aſpirantis ad immortalitatis contubernium. Commonſtravit nobis utramq; alam Paulus ad Coloſſenſes 3. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſurſum ſunt ſapite. Habes alam ſubvehentem ad cœlũ. Addit, non quæ ſuper terram. Habes alam fugientem. Eam clarius indicat paulo inferius: Mortificate ergo, inquiens, membra veſtra, qui ſunt ſuper terram. Membra vocat cupiditates carnales. Ac mox: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum. Vetus homo terrenus eſt, & ideo ſubvolare neſcit, ſed in terram pronus nihil amat aut quærit, niſi terrenum. Cæterum quiſquis in novum hominum transformatus fuerit, is quoniam ea quæ prius faciebat plurimi, nunc ducit

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ro ruderibus : & quæ prius exi-
timabat ingens eſſe lucrum, nunc
udicat eſſe damnoſa : ex pecude
erreſtri, factus eſt volucris cœli,
actus eſt columba, habetque duas
ılas, quibus ſe ſubrigat ad thro-
num Dei. Hactenus conſideratum
ſt, quis qui rogatur : & quis qui
rogat. Monet hic tēporum ſtatus,
ıt obiter paucis diſcutiamus, ad
quem ſit dirigenda precatio. Vi-
demus autem ſolennes eccleſiæ
preces à priſcis nobis traditas, de
his ſentio, quas Collectas vocant,
pleraſque dirigi ad patrem, non-
nullas ad filium, nullas ad ſpiritum
ſanctum in omnibus tamen fieri
trium perſonarum mentionem. Id-
que tanta religione videmus à ve-
teribus obſervatum, ut ne in his
quidem, quibus multis utitur in
feriis Pentecoſtes, ulla ſit quæ
ſpiritum ſanctum appellet. Hoc
duntaxat in his, quas ſacerdos pro
toto populo pronunciabat. Cæte-
rum in cantionibus, quas populus
decantabat, non vitatur invoca-
tio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

tio ſancti ſpiritus, velut in proſis, hymnis, & antiphonis. Tanta erat antiquis religio, ne quid auderent, quod diuinis literis non eſſet expreſſum. Ideo fere precationes omnium diriguntur ad patrem, quia palam & crebro legunt Apoſtolos admonitos, ut patrem cœleſtem orarent, ſed in nomine Filii. Et filius in Euangeliis frequenter orans, patrem alloquitur, ſpiritum ſanctum promittit, non orat. In ſolo Ioanne cum toties iubeantur rogare Patrem in nomine Filii, ſemel duntaxat legitur: Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam. Quanquam hoc pronomen me, non additur in pleriſque Græcis codicibus, ac ne in Latinis quidē omnibus. Certe Theophylactus nec legit, nec interpretatur, haud dubium interpretaturus ſi legiſſet, cum illic pugnet aduerſus Arianos, ex his verbis: Si quid petieritis hoc faciam, arguens æqualem filii poteſtatem cum patre, collecturus idem efficacius,
ſi ſcri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſcriptum fuiſſet, Si quid petie-
tis me. Quanquam hic obſtrepit
cupus, qui conſiſtat, ut quis pe-
t aliquid à Chriſto in nomine
hriſti, niſi forte petimus, ab ho-
ine Chriſto in nomine filii Dei,
metſi Stephanus in Actis, nihil
eritus eſt dicere: Domine Ieſu
ccipe ſpiritum meum. Proinde
ic ſermo non eo ſpectat, ut du-
tetur an ſit invocandus ſpiritus
nctus, ſed ut dicturus de invocã-
s divis, indicem quam anxia fue-
t maioribus religio ſuſcipiendi,
uod auctoritate manifeſta ſacræ
ripturæ traditum non eſſet, præ-
rtim in his, quæ ſuperant huma-
um intellectum. Eadem religio-
fuit ſanctus Hilarius, qui poſt
uturnum ſilentium duodecim li-
is inſtantiſſime contendit, ut fi-
um doceat eſſe verum Deum,
um ſolus pater dictus ſit in Euan-
lio verus Deus, ſpiritũ ſanctum
uſquam quod ſciam audet pro-
unciare Deum, nec adorandum
oſitetur, ſed promerendum:
eundem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

eundem creaturam reveretur dico re, cum Hieronymus non vereatur filium Dei pronunciare creaturam. Nos diligentius excuſſis ſacris voluminibus, ac maiorum auctoritate freti, non veremur Filium Dei appellare verum Deum & ad illum noſtras preces dirigere non hoc animo quaſi quicquam poſſit dare Filius, quod non daturus ſit pater, ſed quod perſuaſum habeamus filium idem velle, idem poſſe, quod vult & poteſt pater quanquam pater auctor & fons omnium. Et fortaſſis hæc eſt bona pars Chriſtianæ religionis, in rebus divinis venerari omnia, nihil autem affirmare, præter id quod in ſacris literis palam expreſſum eſt. Iam quanquam ſatis conſtat & apud veteres orthodoxos, invocationem ſanctorum fuiſſe, præcipue martyrum, tamen illud inter plerosque convenit, ex ſcripturis canonicis doceri non poſſe, ſanctorum invocationem eſſe neceſſariam. Nec in ſolennibus precibus

ulla

la precatio dirigitur ad ſanctum
iquem, ſed vel à patre, vel à fi-
o petitur, ut illorum interceſſio
: merita proſint, eorum memo-
am pie colentibus, ac veſtigiis il-
rum ingredi ſtudentibus. Nullus
ıtem ſanctorum eſt, qui dicere
oſſit, quicquid petieritis à patre,
nomine meo, aut ſi quid petie-
tis à me, hoc faciam. Sanarunt
grotos Apoſtoli, ſuſcitarũt mor-
tos, ſed in nomine Ieſu, ſed in-
ocato patre, cuius nomen etiam
non exprimatur, tamen invoca-
ır in filio, quemadmodum & cla-
ficatur in filio. Nunc duplex mo-
tur quæſtio: An piũ ſit invocare
nctos, & an ſit tolerandum. E-
nim his qui contendunt, ideo
on ferendam ſanctorum invoca-
onem quod id nobis non tradat
erte ſacrarum literarum aucto-
tas, reſponderi poterat, proba-
lius colligi, ſi Scriptura nec prę-
oit, nec vetat, ideo nec exigen-
am, ut neceſſariam nec prohibẽ-
m ut impiam. Quandoquidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ipſa rei natura, cum impietate c
iuncta non eſt: ut interim hoc iſ
largiamur quod aſſumunt, nih
exigi poſſe conſtitutionibus hom
num, quod non expreſſum ſit
literis canonicis. Hoc certe d
gma fallit in perpetua virginita
Mariæ mater Ieſu: quæ cum ſacr
rum ſcripturarum evidentibus t
ſtimoniis doceri non poſſit, tam
quoniam magno conſenſu nobi
priſcis orthodoxis tradita eſt p
manus, nemo tolerandum exiſ
maret, qui aſſeveraret, illam ed
to Domino poſt à viro cognita
fuiſſe: ac fortaſſe ne illum quiden
qui hac de re ambigeret. Quod
reſponderint, ideo non tolera
dum hunc aſſeveratorem aut d
bitatorem, quod probabilem op
nionem, iam olim magno conſe
ſu gentium probatā conetur co
vellere, id quod abſque turbati
ne publicæ tranquillitatis, magn
que Chriſtiani gregis offendicu
fieri non poteſt: obiici poterit,
ſanctorum invocationem ſim

onſenſu traditam à priſcis ortho-
oxis, eoque non leviori ſcanda-
› poſſe labefactari. Non hic au-
iam iſtos, qui obiiciunt exem-
lum erroris inveterati. Aliud eſt,
uippiam quocunque modo ino-
viſſe: aliud eſt, rem natura piam
b his fuiſſe traditam, qui vicini
uerunt temporibus Apoſtolorum,
nagnoque & longo totius orbis
Chriſtiani conſenſu fuiſſe cõpro-
atam. Nec mihi videtur leve ar-
umentum, quod Hieronymus
dfert, pugnans adverſus Vigilan-
ium. Si pii dum adhuc mortale
orpus circumferentes nec omni-
o carent peccatis, & egent alie-
arum precum interceſſione, ta-
nen audiuntur orantes pro fratri-
us, quanto magis credendum eſt
oſdem iam iuxta mortalitate, o-
nnique vitæ huius contagio libe-
os, poſſe aliquid apud Deum,
ræſertim cum neque fraternam
haritatem, neque noſtri ſtudium
um vita poſuiſſe credendum
t. Certe dubitari non poteſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

quin hi qui iam in cœlis agunt
votis ardentiſſimis optent ſalutem
omnem, qui Chriſti nomen pro
fitentur. Et ſi cum in vivis eſſent
orabant etiam pro iis, qui erant
à Chriſto alieni, atque adeo pro
iis à quibus affligebantur & occi
debantur, qui conſentaneum eſt
eoſdem nunc nec pro fratribus pe
riclitantibus orare, nec quicquam
apud Deum poſſe pro cuius amo
re ſeſe tradiderunt in mortem? Et
ſi pie faciebat, qui Paulo in terris
agenti dicebat: Ora pro me domi
num, impius habebitur, qui totit
dem verbis appellet eundem num
agentem in cœlis. Si reſponderint
hic eſſe ſtatum promerendi, poſt
hanc vitam non item, regeri po
terit in eos ipſorum dogma, ſiqui
dem hoc quod aſſerunt non eſt
expreſſum in ſacris literis, videli
cet poſt hanc vitam pios nihil pro
mereri. Etſi demus ſanctos viti
defunctos nihil promereri, cert
pius ille affectus num poteſt
eſſe Deo gratiſſimus, quo ſancto
amor

more Chriſti veneramur, imo in
uibus Chriſtum ipſum venera-
ıur. Et ideo imploramus illorum
ıterceſſionem, quod nos vindi-
emus indignos, qui Deum ipſum
ppellemus, ac perſuaſum habe-
ıus, Deo qui hic multa nobis per
ınctos ſuos largitur, quæ per ſe
lare poterat, etiam hoc eſſe placi-
um, ut per eos quos iam dignatus
ſt regni ſui conſortio, multa no-
is largiatur. Vivos pro vivis orare
oluit, ut inter omnes aleret mu-
uam charitatem: ſic eorum quos
am dignatus eſt cœlo, vota nobis
rodeſſe voluit, quo magis illo-
ım vitam ſtudeamns æmulari, &
d illorum conſortium propere-
ıus evolare, quorum interceſſio-
ıem ſentimus nobis efficacẽ. Iam
uod adferunt ex epiſtola Pauli ad
Timotheũ: Unus enim Deus, unus
mediator Dei & hominũ, homo
Chriſtus Ieſus, ſi quis urgeat ſim-
lici ſententia, excludet etiam pre-
ationem, qua mortalis orat pro
ıortali. Etenim ſi ſolus dominus

Ieſus intercedit inter Deum & homines, quare hic quæritur interceſſor, qui intercedat apud interceſſorem? Quod ſi ratio eſt, cur mortalis aliquid flagitet à Deo per hominem mortalem, quod tamen à Deo citra ullum interceſſorem peti poterat, probentur & cauſæ cur per ſanctos qui in cœlis ſunt aliquid flagitemus à Domino. Nodum hunc ſic explicant quidam, ut fateantur ex verbis Pauli non futurum fuiſſe licitum, quenquam ſanctorum invocare præter Chriſtũ nisi ſcriptura manifeſte prodidiſſet exceptionem. Quandoquidem orandi formam talem præſcripſit dominus, ut quiſquis ea utitur non ſolum pro ſe, verum etiam pro aliis oret. Et in hoc ipſo loco, quem ex Paulo retulimus, præcipitur ut fiant obſecrationes, orationes, poſtulationes pro omnibus quidem hominibus, ſed præcipue pro regibus, & in dignitate publica conſtitutis. Dominus autem præcipit ut oremus etiam pro inimicis. Cę-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

erum quoniam nuſquam in ſacris
iteris extat exceptio de ſanctis vi-
a defunctis invocandis, arbitran-
ur irreligioſum, audere quod illa-
um auctoritate traditum non eſt,
nulto etiam irreligioſius exigere.
At mea ſententia, Paulus nequa-
quam hoc illic agit, ut dum unum
nterceſſorem pronunciat, Domi-
num Ieſum excludat interceſſio-
nem ſanctorum, ſed ut declaret
Chriſtum pro omnibus gentibus
eſſe mortuum, neque cuiquam in
alio ponendam eſſe ſalutis ſpem.
Nam Iudæi Chriſtum abnegantes,
fiduciam habebant in Moſe & A-
braham, aut alium quendam Meſ-
ſiam expectabant præter Chriſtũ.
Et plerique Iudæorum qui Chri-
ſtum agnoſcebant, non patieban-
tur gentes ad Euangelicæ gratiæ
conſortium recipi, quod eum
prædicarent uni genti Iudæorum
ſervandæ miſſum. Hoc Paulus
gentium Apoſtolus refellit, poſtea-
quam enim iuſſerat orare pro o-
mnibus hominibus addidit: Hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

enim bonum eſt acceptum coram ſalvatore noſtro, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, unus enim Deus, & unus mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus. Cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt: In quo poſitus ſum ego, prædicator & Apoſtolus, veritatem dico non mentior, doctor gentium in fide & veritate. Unaquæque natio ſuos habebat Deos, ſoli Iudæi gloriabantur ſuo Deo, quaſi is non eſſet Deus omnium gentium, ideo dicit, unus eſt Deus ſervator omnium & unus reconciliator Dei & hominum, qui mortuus eſt pro omnibus, ſine exceptione perſonarũ. Talis interceſſor unus eſt, & idẽ unus eſt omniũ communis, ſic unus eſt Dei filius, & tamen is dicitur habere multos fratres, nimirum & ipſos Dei filios. Quemadmodum igitur unicus filius non excludit filios Dei à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

onſortio nominis, itidem unus
ıterceſſor non excludit alios in-
:rceſſores, ſiquidem hic ſolus erat,
ı quo erat pater mundum recon-
ilians ſibi, & per quem valent cæ-
eri ſancti, ſi quid valent. Poſtre-
no donemus ex ſuperfluo ſanctos
ıcioſos frui Chriſto, neque nobis
uis ſuffragiis prodeſſe poſſe, certe
neretur explodi pius ille hominis
ıffectus, quo ſibi totus diſplicens,
ıõ audet attollere oculos ad thro-
ıum gloriæ Dei, ſed ad aliquem
ſanctorum confugit, quem putat
eſſe Deo gratum, ſemperq; verſari
cum Deo, atq; hunc eo maiore fi-
ducia compellat peccator, quod
ſciat illum quoque fuiſſe peccato-
rem ac Dei miſericordiam conſe-
cutum. Neq; enim Chriſtus dãna-
vit affectum mulierculæ, ſangui-
nis profluvio laborantis, quod in-
dignam ſeſe indicaſſet, ut Chri-
ſtum ipſum palam adiret, ſed con-
tigit fimbriam veſtis illius, & ſana-
ta eſt. Omnes ſancti Chriſti mem-
bra ſunt. Si per fimbriam attactam
 dat

dat beneficium, mirũ eſt ſi dat per
ſua membra? Chriſtus nullã ſuam
veſtem ſubduxit in cœlum, mẽbra
ſua ſubduxit. In Actis Apoſtolo-
Act. 5. rũ legimus, ſanatos ægrotos, quos
umbra corporis illorum attigiſſet,
& à dæmoniis quoque liberatos,
qui contacti fuiſſent ſudariis, & ſe-
micinctiis, quę contigiſſent corpus
Apoſtoli Pauli. Harum rerum to-
ta gloria debebatur Deo. Dices,
cur igitur hanc gloriam tribuebat
diſcipulis? Quia ſic ipſe pater vo-
luit glorificari per filium, ſic filius
per diſcipulos, & ſic expediebat
nobis, quo magis agnoſceremus
illam ab Apoſtolis nobis traditam
ſanctorum cõmunionem, quę non
ſolum vivos, verumetiam pias de-
functorum animas, atque ipſos et-
iam angelicos ſpiritus complecti-
tur. Age ſi quis ſubinde ſalutet an-
gelum ſui cuſtodem, commendãs
illi vota ſua Chriſto perferenda, nũ
is dignus videbitur, qui repre-
hendatur? Non opinor, & tamen
angelus nihil aliud eſt quam mini-
ſter.

ter. Si quis reſpondeat, quid opus
eſt hæc dicere angelo, cui liceat
compendio dicere Chriſto: Accipe
vota mea? huic viciſſim obiiciam:
Quid opus erat nobis angelos ad-
di pædagogos, cum Deo prote-
ctore fuerimus ſatis tuti? Sic Deus
voluit nobis & angelos commen-
dari, ſic voluit ſuam erga nos chari-
tatem per angelorum erga nos mi-
niſterium illuſtrari. Quod pie di-
citur angelo, cur non pie dicitur
Petro & Paulo? Ipſa rei natura nul-
lam habet ſpeciem impietatis. Pri-
mũ eſt credere, animas ſanctorum
ſuperſtites eſſe ſuis corporibus.
Chriſtianum eſt credere, illas iam
vivere cum Chriſto, iuxta Pauli
votum: Cupio diſſolvi & eſſe cum
Chriſto. Pium eſt credere illos eſſe Phi. 1.
Chriſto gratiſſimos, pro quo vo-
lentes vitæ diſpendium fecerunt.
Nec impium eſt credere Chriſtum
& illorum memoriam nobis velle
ſacroſanctã eſſe, & ſe per illos iam
immortalitate donatos glorificari
velle, per quos adhuc mortales no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

men ſuum glorificari voluit. Piu
eſt igitur credere, Deum nob
quædam per illos largiri velle
per quos convertit orbem terra-
rum, per quos iudicaturus eſ
mundum. Quod ſi crebra ſan-
ctorum invocatio, ſimul & fide
exercitatio eſt, & charitatis re-
dintegratio, & ſpei noſtræ confir-
matio, quid cauſæ eſt cur eam exi-
ſtimemus reprehendendã? Si pro-
ſunt aliis merita militantiũ, quan-
quam ſunt qui prędicent nulla eſſe
merita, nuſquam uſui erunt meri-
ta regnantium? Nemo negabit ſan-
ctos perpetuo teneri deſiderio ſa-
lutis noſtræ. Atqui hoc ipſum eſt
intercedere, id illorum votum, ut
ratum ſit precamur. Nunc audire
mihi videor, quos frequenter au-
dio dicentes, ideo cohibendam
ſanctorum invocationẽ quod ob-
ſcuret gloriam Chriſti, in quem
unum tota noſtra fiducia transfe-
renda eſt. At ipſe Chriſtus ipſe me-
tuens iacturam ſuæ gloriæ, auſus
eſt promittere diſcipulis ſuis, ſi
quis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

quis in ipſum credidiſſet , non ſo-
um ea facturum quę feciſſet filius,
atre in ipſo operãte,ſed his etiam Ioa.14.
naiora facturum. Sic enim illi vi-
um eſt communicare ſuã gloriam,
uibus dignatus eſt communicare
egnum ſuum, & quorum non de-
lignatus eſt fieri miniſter. Porro
utem , cum divorum cultus tri-
us rebus potiſſimũ conſtet : imi-
atione vitæ , honore , invocatio-
e , quemadmodum non inficia-
nur perfectiſſimũ pietatis exem-
lar eſſe in Chriſto nobis editum,
ta non arbitramur eos eſſe dãnan-
os , qui Chriſtum in ſanctis imi-
antur, in quibus illius dona reful-
erunt. Rurſum , quemadmodum
ngenue fatemur, & ſummum cul-
um & gloriam omnem ad Deum
ſſe referendam , ita non arbitror
mprobandam eccleſiæ conſuetu-
inem , quæ dicatis templis , quæ
onſecratis diebus feſtis , quæ ſo-
nnibus canticis toto terrarũ or-
e ſanctorum memoriã veneratur,
hriſtum in membris ſuis vene-

rans,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

rans, in quibus ipſe glorioſus eſſe gaudet per quos apud homines glorificatum eſt nomen ipſius. Poſtremo quemadmodum ingenue confitemur, in Chriſto ſalutis noſtræ ſummum præſidium eſſe collocandum, per quem pater cœleſtis voluit nobis omnia largiri, ita nõ video cur obſtrepi debeat quorundã religioſæ modeſtiæ, qui reveriti dominici ſublimitatis magnitudinem, adhibent ſanctum aliquem interceſſorem, cuius favore commendẽtur apud Deum, fortaſſis averſum. Etenim ut imitandis ſanctis, non detrahitur perfectiſſimo pietatis exemplari, quod eſt in Chriſto Ieſu, quemadmodum ſcribit Paulus: Imitatores mei
1. Cor. 12. eſtote, ſicut ego Ieſu Chriſti. Rurſum, ut in honorandis ſanctis non detrahitur gloriæ Dei, ſed augetur potius, quod in ſanctis nihil aliud veneremur, quam ipſius Dei dona, à quo proficiſcitur omne datum optimum, & omne donum perfectum, ita in invocandis ſan-

ctorum

ctorum ſuffragiis non minuitur Chriſti ſummi interceſſoris auctoritas, non profecto magis, quam ſiquis ſibi parum bene conſcius, proinde reveritus regis conſpectum, ſubornaret deprecatores, quos ſciret regi gratiſſimos eſſe. Primum hic ipſe pudor hominis, quo & ſuam indignitatem agnoſcit & regis magnitudinem reveretur, reddit illum regi commendatiorē. Nec raro fit, ut princeps per alios dare malit quod petitur, nimirum ſi qui ſunt, quibus apud populū velit hoc pacto gratiam & auctoritatem conciliari. Cæterum hanc mortalium pietatem Deo gratam eſſe, vel ipſis factis abunde teſtatus eſt ad ſepulchra martyrum, ad implorationem ſanctorum, tot miraculis editis, liberatis dæmoniacis, ſanatis ægrotis, excitatis mortuis: nec enim arbitror quenquam fore tam impudentem, qui contendat omnia fabulas eſſe, quæ tot egregii ſcriptores eccleſiæ magno conſenſu tradide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

diderunt, etiam ſi fateamur, in hoc genere permulta confingi. Hic, opinor, aliquis incipiet commemorare, quanta ſit quorundam in colendis, invocandiſque divis ſuperſtitio, qua de re nos quoque frequenter admonuimus in libris noſtris. Multi petunt à divis quod à probo viro non auderent petere, nec eos arbitrantur audituros, niſi certis quibuſdam ritibus, veluti magicis deliniantur, & quod ab hoc petunt, non audent ab alio petere, quaſi ſingulis certa quædam officia deſignata ſint, quemadmodum aliæ cauſæ deferuntur ad centumviros, aliæ ad prætores, aliæ ad ſenatum, aliæ ad Amphyctiones, aliæ ad Areopagitas. Quidam ſic petunt ab illis bonam mentem, quaſi talium rerum auctores ſint, non interceſſores. Verum huiuſmodi ſuperſtitio, ut ſunt res mortalium, aut ferenda eſt, ſi non exeat in impietatem, aut citra tumultum quoad licet corrigenda, nec ob quorundam ſtultitiam, id damnandum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

nandum quod per ſe rectum eſt,
d quod ineſt vitii corrigendum.
ſec enim quia nonnulli perperam
c ſupra modũ honorant ſanctos,
leo prohibetur illorum pius ac
noderatus cultus, nec quia qui-
am in ſanctis imitantur, quod vi-
andũ erat, ideo prohibemur imi-
ari vitam ſanctorum. Itidẽ ſuper-
titio multorum, qui ſecus invo-
ant ſanctos quam oportet, effice-
e non debet, ut in totum repro-
etur illorum invocatio, alioqui
itanda eſſet euangeliorum lectio,
uod ex hac nonnulli concipiunt
æreſeos ſemina, & interdicenda
ſſet invocatio Domini Ieſu, quod
i quoque nomen illud invocant,
ui magicam exercent. Error coar-
uendus eſt, ſimplicitas monenda
ſt, ſuperſtitio corrigenda eſt, ſi
alis eſt, ut tolerari non debeat,
ualis eſt cultus divi Winoci apud
landros, qui ab illis ritibus qui-
uſdã parum ſanis colitur. Et tan-
um valet inolita conſuetudo po-
uli, ut nec epiſcopi, nec magi-
ſtratus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſtratus poſſint tollere. In oſtentan-
dis ſanctorum reliquiis, quantum
in pleriſq; locis ſuperſtitionis eſt?
In Anglia offerunt oſculandum
calceum divi Thomæ, quondam
archiepiſcopi Cantuarienſis, qui
forte calceus eſt alicuius balatro-
nis: & ut ſit, quid ineptius quam
adorare calceum hominis? Vidi
ipſe, cum oſtentarent linteola lace-
ra, quibus vir ille dicitur abſter-
ſiſſe muccum narium, abbatem ac
cæteros qui aſtabant aperto ſcri-
niolo venerabundos procidere ad
genua, ac manibus etiam ſublatis
adorationem geſtu repræſentare.
Iſta Ioanni Coleto, nam is me-
cum aderat, videbantur indigna, &
mihi ferenda videbantur, donec ſe
daret opportunitas, ea citra tumul-
tum corrigendi. Rurſum, in pu-
blicis ſupplicationibus, ac pompis
eccleſiaſticis, quantum videmus
apud quaſdam gentes ſuperſtitio-
nis? Unuſquiſque opificum ordo
circumfert ſuos divos, ingentes
mali portantur à multis ſudanti-
bus,

is, quos oportet identidem re-
ſcillare potu. Quædam ſtatuæ
cru vehuntur, repræſentantur
rſonæ, geſtaque divorum ac di-
rum: atque interim multa ridi-
da tum fiunt, tum etiam dicun-
r: & tamen quanquã docta pie-
s cuperet hæc eſſe ſublata à mo-
bus Chriſtianorum, tamen tole-
t, quoniam perſpicit ſine tumul-
corrigi non poſſe, leviuſque du-
t tolerare malum, quam adhibe-
remedium. Quanquã hæc quo-
ie qualiaqualia ſunt, moderatius
runt, qui ſciunt ac repetunt, à
ibus exordiis ea profecta ſunt.
unt enim iſta veſtigia veteris pa-
aniſmi. Olim in ſacris ludis cir-
umferebantur Bacchus, Venus,
Jeptunus, Silenus cum Satyris: &
ifficilius erat in Chriſtianorum
ita mutare profeſſionem, quam
ublicam conſuetudinem. Itaque
eligioſi patres arbitrabantur ma-
num eſſe profectum, ſi pro tali-
us diis, circumferrentur ſtatuæ
iorum hominum, quos miracula
decla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

declarabant regnare cum Chriſt
Si ſuperſtitioſa conſuetudo cur
tandi cum facibus in memori
raptæ Proſerpinæ, verteretur
religioſum morem, ut popul
Chriſtianus cum accenſis cer
conveniret in templum in hon
rem Mariæ virginis. Si qui pri
in morbis invocabant Apolline
aut Aeſculapium, nunc invoca
ſanctum Rochum, aut Antoniu
ſi quæ prius petierant uterum
felicem partum à Iunone ac Lu
na, peterent idem à ſancto Iudoc
aut alio quovis divorum: ſi q
conſueſſent rem domeſticam t
tandam & augendam, Lari, Me
curio, aut Herculi commendar
committerent ſancto Eraſmo, a
Nicolao: ſi nautæ pro Venere
Geminis, invocarent virgine
matrem, eique pro impiis hymni
canerent nauticam cantionē, Sa
ve regina: ſi qui ſegetem ſtultiſ
mis ritibus luſtrare conſueveran
aut Cererem puerorum ac puell
rum cantu delinire, circunferre

P

r agros vexillum crucis, hymnos
odulantes in laudem Dei ac di-
rum: ſi pro Iove ſoſpitatore, mi-
s ingreſſurus bellum, ſeſe com-
itteret divo Georgio aut Barba-
: ſi civitates ſingulæ pro tutela-
bus diis adoptarent Bavonem,
Marcum, aut alium quempiam è
umero diſcipulorum Chriſti: ſi
ui poppyſmatis aliiſve profanis ac
perſtitioſis remediis fulmen ar-
ere, aut procurare conſueverant,
nitu conſecratarum nolarum,
ut ſuffitu conſecratarũ frondium
em facerent: ſi qui prius magi-
is artibus dolori cordis medebã-
r, iam admoto codice euangeli-
o mederentur: qui poſt auditum
rimum in Maio coccycem, con-
erſo per cubiculũ pulvere, quem
ircumſcripto dextri pedis veſti-
io ſuſtuliſſent, pulices ac pedi-
ulos profligare conſueverãt, idem
acerent illata divi Franciſci tuni-
a: ſi qui capitis impetigini & alo-
eciis, ſuperſtitioſis remediis ſub-
enire conſueverant, idem face-
rent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

rẽt admoto pectine, qui fuit Chri-
ſto cum matre communis, quẽ
audio Treveris etiam nunc oſten-
di. Si qui ad bellum ſe gladiis for-
tunatis & induſiis incantatis, ſo-
lent armare, iam ſeſe munirent ſi-
gno crucis. Hæc tolerata ſunt à
patribus, nõ quod in his eſſet Chri-
ſtiana religio, ſed quod ab illis quę
commemoravimus, ad hæc pro-
ciſſe, magnus pietatis gradus vi-
deretur. Eadem ratione tolera-
ſunt imagines, quas veteris eccle-
ſiæ proceres aliquot, vehemen-
deteſtati ſunt, odio videlicet ido-
lolatriæ. Gaudebant igitur popu-
lum huc profeciſſe, ut pro deorum
ſimulacris venerarentur imagines
Ieſu ſervatoris, & aliorum divo-
rum. Quanquam harum uſus ia-
in immenſum progreſſus eſt. N
tamen ideo profligandæ ſunt ima-
gines omnes è templis, ſed docen-
dus eſt populus, quemadmodum
his conveniat uti. Quod ineſt vi-
tii, corrigendum eſt, ſi fieri po-
teſt abſque gravi tumultu: qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

iſt boni, probandum eſt. Optan-
e eſſet, nihil in templis Chriſtia-
rum conſpici, niſi Chriſto di-
um. Num illic videmus tot fa-
las ac nænias depictas, ut ſeptem
pſus Domini Ieſu, ſeptem gla-
os virginis, aut eiuſdem tria vo-
, aliaque id genus hominum in-
ia commenta, deinde ſanctos
n ea forma repræſentatos, quæ
ſis digna ſit. Siquidem pictor ex-
eſſurus virginem matrem, aut
gatham, nonnunquã exemplum
mit à laſciva meretricula: & ex-
eſſurus Chriſtum aut Paulũ, pro-
nit ſibi temulentũ quempiam,
nebulonem. Sunt enim imagi-
es, quæ citius provocant ad la-
iviam, quam ad pietatem: &
æc tamen à nobis tolerãtur, quia
us videmus mali in tollendo, quã
tolerando. Videmus quędam tẽ-
la foris & intus plena nobilium
ſigniis, clypeis, galeis, leonibus,
raconibus, vulturibus, canibus,
uris, bubalis, onocrotalis, ve-
illis ab hoſte direptis, videmus
locum

locum occupatum ambitioſis
vitum monumentis, ſolum in
quale factum & ad ingrediend
inhabile, quaſi vel mortui ſtu
ant graves eſſe populo, hæc ſi
runtur in templis potius, qu
laudantur, arbitror & divor
imagines recte tolerari. Sed in
tempus eſt, ut ad id quod inſtit
rã, recurram. Habes quis ſit or
dus, & quis ſit qui orat, quanqu
de hac poſteriore particula nor
hil attingemus in fine. Nunc vi
dum quid ſit orandum. Hic ni
omnino male quidam ethnicus
admonuit: Orandum eſt, ut
mens ſana in corpore ſano. N
vulgus hominum ſępenumero
ſalutaribus petit nocitura. Cæt
recte viſum eſt hoc orthodoxis
tribus, nihil omnino petendu
Deo, præter ea quæ nobis in o
tione dominica præſcripſit Do
nus, aut quæ ad aliquam eor
partem ſpectant. Nec dubium
quin ea primum petenda ſint,
ad Dei gloriam & ſalutem ho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

rm æternam conferunt, quę tum
apublicam utilitatem pertinent,
prius eſſe petenda, quam quæ ad
cuſque privatam. Neque tamen
t non eſt hæc temporalia com-
nda, quorum inopia moleſtiam
fert, aut incommodorum tem-
ralium depulſionem à Deo pe-
te, ſi modo petentis animus non
ro ſpectet, quam ad ſcopum ęter-
r ſalutis, veluti ſi quis petat à
o corporis bonam valetudinẽ,
gravis ſit fratribus, aut ut poſſit
litati proximorum commodius
ervire. Si quis petat Epiſcopo
ngævam vitam, quod intelligit
ius doctrinam ad mores condu-
re gloriæ Dei, & utilitati gre-
. Ita Paulus iubet orare pro re-
bus etiam idololatris, non ut ſub
s diteſcamus, aut voluptatibus
rporis indulgeamus, ſed ut quie-
m, inquit, ac tranquillam vi- 1. Tim. 2.
m agamus in omni pietate & ca-
ſtate. Sic recte petimus liberis
ſtris vitam, non ut in illis glo-
mur, ſed ut ſancte educati, pro-

 ficiant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ficiant in religione Chriſtiana. Proinde cum æternæ ſalutis votum oporteat eſſe perpetuum, in his petendis quæ ſunt huius vitæ, ſemper debet ſubeſſe conditio, ſi velit Deus, & ſi expedit ſaluti noſtræ. Non enim peccat qui deprecatur, ut liberetur à moleſto morbo, modo ſic oret: Domine ſalus omnium viventium, ſi fieri poteſt, aufer hũc moleſtum morbum à me, veruntamen fiat voluntas tua, non mea. Si tu, quem nihil fugit, iudicas hunc morbum ad æternam ſalutem eſſe neceſſarium, tracta me ut viſum eſt tuæ ſanctæ voluntati, tãtũ imparti robur ac vires, ut queã perferre, faciaſque cum tentatione proventum, ut poſſim ſuſtinere. Quoties igitur precamur pacem, deprecamur bellum: quoties petimus ſalubritatem cœli, deprecantes peſtilentiam: quoties poſtulamus uberem annonæ proventum, deprecantes penuriam: quoties petimus animi tranquillitatem, deprecantes tentationem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

iāſi non eveniat quod petimus,
putemus non exauditas preces
oſtras. Exaudiuntur ſi, quæ de-
recamur, magis faciunt ad ſupre-
um illum ſcopum, quam ea quæ
ecamur. Frequenter etiam ma-
s expedit nobis egere quam a-
undare : vexari bellis ac perſecu-
onibus, quam frui rebus ſecun-
s : ægrotare quam recte valere,
ori quam vivere, tentari quam
on impeti tentatione. Audit Pau- 1. Cor.
s: Sufficit tibi gratia mea, & glo- 12.
atur in infirmitatibus ſuis. Hunc
cuti gratias agamus, & nos Deo,
quando pro iucundis maluit no-
s dare ſalutaria. Cæterum quiſ-
is in hoc petit bonam valetudi-
em corporis ut amicæ, quam ne-
iter amat, placeat: aut vires, ut
ciſcatur eum quem odit: aut lon-
evitatē, ut diu fruatur hoc mū-
o, nullam opinor portionem in-
eniet in precatione dominica, ad
am votū hoc ſuum referat. Qui
oſtulat ingenii vires à Deo, recte
cit, iuxta Iacobi monita dicen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Iac. 1. tis: Qui indiget ſapientia, poſtu-
let à Deo. Sed qui in hoc poſtulat,
ut inter huius mundi rabinos ma-
gni fiat, excidit à præſcripto do-
minicæ precationis. Orat David:
Pſa. 12. Da mihi intellectum Domine. Sed
quid addit? ut diſcam mandata
tua. Iam in his quæ recte petuntur
à Deo, non raro peccatur ordine.
Peccat qui frequentius & inſtan-
tius à Deo petit opes, aut corporis
bonam valetudinem quam fidem
& charitatem, aut ſacræ ſcripturæ
cognitionem, quarum rerum ut
oportet primam eſſe curam, ita
præcipuam decet eſſe mentionem
in precibus. Nunc videmus in his
apud vulgus ordinem haberi præ-
poſterum, apud quoſdam ne men-
tionem quidem fieri eorum quæ
vel ſola fuerant poſtulanda, ſed
longius aberrāt à præſcripto Chri-
ſti, qui vel impia petunt à Deo,
vel pernicioſa proximis. Cum mi-
les conductitius orat, da ut ſpolia-
tis templis & innoxiis agricolis
onuſtus redeam domum ſacrilega
præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

præda: cum impius medicus orat, multos corripiat morbus, aut qui ægrotant diu ægrotent, ut mihi quæſtus ſit uberior : cum hæres orat, moriantur nimium vivaces cognati, ut mihi cito obveniat hęreditas. Has preces quoniã à carne, non à ſpiritu proficiſcuntur, non audit ſpiritus Deus, aut ſi audit, precantium malo audit, provocant enim iram Dei. Sic audivit vota populi Iſraelitici flagitantis regem, quemadmodum, ut eſt in apologis, Iupiter annuit flagitationi ranarum, pro trabe petentium regem magis impigrum, & accepere ciconiam. Sed ſceleratior eſt illorum precatio, qui ſtimulati livore ſibi ipſis male precantur, ut fratri quem oderunt ſit peius, quẽadmodum eſt in apologis de duobus negociatoribus, quorum alter invidebat alteri, quibus cum Mercurius deferret, ut, quoniam cum Deo commercium habuiſſent, peteret alteruter illorum quicquid vellet, alterum qui non petiſſet,

duplum eius laturum quod alter optaſſet, uterque detrectabat petere. Tandem urgente Mercurio, alter petiit ut ſibi periret unus oculorum, ſperans futurum ut alteri periret uterque. Atque hæc quidem ridentur in apologis, verum ſerio deflentur in vita mortalium, atq; adeo, quod eſt gravius, Chriſtianorum, ſi modo tales huius nominis honore digni ſunt. In his nō ſolum reperias, qui hac lege cupiunt eſſe luſci, ut is cui male volunt fiat cæcus, verumetiam qui inimici mortē ſua morte cupiunt emptam, qui inimici infamiā, ſuæ famæ exitio mercari properent. Quid igitur iſtis faciendum eſt? Monendi ſunt ut multis cū lachrymis orent Deum, ut à talibus votis liberentur, per quæ miſeriores ſunt, quam eſſent his gravati malis quæ aliis imprecantur. Miles enim qui templa, qui domos innocentium diripit, infelicior eſt ſua prava cupiditate, quam is qui ſpoliatur ſua calamitate. Medicus qui

mortem optat aliis, longe miſerior eſt avaritiæ malo, quam alii ſuo morbo. Invidus qui male precatur proximo, multo infelicior eſt ſuo voto, quam ſi malum hoc haberet, quod aliis imprecatur. Conſtat igitur nihil à Deo petendum, quod non referatur ad aliquam ſeptem dominicæ precationis partium. Quicquid petimus quod ſpectat ad divini nominis gloriam, ad primam particulam pertinet: Sanctificetur nomen tuum. Quicquid ad propagationem & conſummationem euangelii, ad ſecundam refertur: Adveniat regnum tuum. Quicquid ad obſervationem præceptorum Dei, ad tertiam pertinet: Fiat voluntas tua, &c. Quicquid ad corroborationem ac perfectionem ſpiritus noſtri, aut etiam ad neceſſitatem huius vitæ, ad quartam refertur: Panem noſtrum, &c. Quicquid ad fraternam concordiam & pacem cum Deo ſervandam pertinet, quarum hæc cõſtat miſericordia Dei, quotidianis

lapſibus noſtris clemẽter ignoſcẽtis, illa facilitate condonandi, ſi quid proximus in proximum deliquerit, ad quintam ſpectat: Dimitte nobis debita noſtra, &c. Quicquid pertinet ad impetranda præſidia cœleſtis gratiæ, quibus munimur adverſus inſultus dæmonũ, carnis, mundi, ad ſextam refertur: Et ne nos inducas. Quicquid pertinet ad finiẽda mala omnia, & cõſummationem noſtræ felicitatis, quę perfecta non cõtingit, niſi poſt hanc vitã, ad ultimam portionem ſpectat: Sed libera nos à malo. Reſtat expediendum, quod quarto loco polliciti ſumus, quomodo ſit orandum. Ubi primum illud in quæſtionem vocatum eſt à priſcis, an fas ſit aliis verbis orare, quam habet formula nobis à Chriſto pręſcripta, cum ſatis conſtet, nihil petendum, quod in hac formula non cõtineatur. Nec difficilis eſt huius quęſtionis ſolutio, cum ex euangelicis literis conſtet, Dominum ipſum aliis verbis oraſſe, velut Ioh.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

cap. 17. Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatẽ omnis carnis: ut omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam: & cętera quæ ſequuntur, nam paucis verbis nihil aliud orat, niſi quod in orationę dominica paucis dicitur: Sanctificetur nomẽ tuũ. Rurſus in horto: Pater, ſi fieri poteſt, &c. Quid aliud orat, quam ut fiat voluntas patris in omnibus. Quin & diſcipuli ſic orant: Tu Domine qui corda noſti hominum. Rurſus orant aliis verbis, cap. 4. Domine qui feciſti cœlum & terram, mare & omnia, &c. Præterea cum plerique Pſalmi nihil aliud habeant quam deprecationes, non veretur tamen eccleſia per Pſalmos ſua vota offerre domino, quod certo ſciat, quod in Pſalmis quicquid habetur, licet diſcrepet à verbis, non diſcrepat tamen à ſententia dominicæ precationis. Etenim ſi quis oret verbis Eccleſiaſtici: Miſerere noſtri Deus omnium, reſpice nos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Eccl. 16 & oſtende nobis lucem miſeratio-
num tuarum, & immitte timorem
tuum ſuper gẽtes, quæ non exqui-
runt te, ut agnoſcant, quia non eſt
Deus niſi tu, ut enarrent magnalia
tua. Alleva manum tuam ſuper
gentes alienas, ut videant poten-
tiam tuam. Sicut enim in conſpe-
ctu illorum ſanctificatus es in no-
bis, ſic in conſpectu noſtro magni-
ficaberis in eis, ut cognoſcant te,
ſicut nos cognovimus, quia non
eſt Deus præter te Domine. Inno-
va ſigna, & immuta mirabilia, glo-
rifica manum & brachium dex-
trum, pluribus quidem verbis a-
liiſque, ſed tamen nihil aliud petie-
rit, quam quod tribus verbis pete-
bant Apoſtoli: Sanctificetur nomẽ
tuum. Nec aliud petierit, qui di-
xerit verbis Pſalmiſtæ: Omnes gẽ-
tes quaſcunque feciſti, veniant &
adorent te Domine, & glorificent
nomen tuum. Quoniam magnus
Pſal. 85. es, & faciens mirabilia. Tu es Deus
ſolus. Aut qui ſic oret: Exaltare ſu-
per cœlos Deus, & in omni terra
gloria

gloria tua. Qui myſtico ſenſu dixerit illum è Pſalmo verſiculum: Emitte ſpiritum tuum & creabuntur, & renovabis faciem terræ: diverſis quidem verbis, ſed tamen idem orarit, quod orabant Apoſtoli, dicentes: Adveniat regnum tuum. Huc pertinet quod in Pſalmis aut Prophetis dictum eſt, de ſubigendis aut proterendis hoſtibus genti Iſraëliticæ, de ſtabilienda, & ædificanda Hieroſolyma, de regno David & Solomonis ſempiterno. Siquidem conſtat huiuſmodi typis ſignificari regnum euangelicum & eccleſiam Chriſti. Item qui orat: Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum, & non dominetur in me omnis iniuſtitia. Aut ſic: Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: Lætetur cor meum ut timeat nomen tuum: nihil diverſum orat ab eo: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Qui ſic orat: Mendicitatē & divitias ne dederis mihi, ſed tantum tribue victui meo neceſſaria.

Pſa. 103

Pſa. 118

Pſal. 85

Pro. 30

Sap. 9.

 ceſſaria.

ceſſaria. Aut qui ſic: Da mihi Domine ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiã. Aut qui ſic: Servus tuus ego ſum. Da mihi intellectum Domine, ut diſcam mandata tua: non aliud petit, quam qui dicit: Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Nam ut panis nomine comprehenditur, quicquid ad huius vitæ corporalem neceſſitatem pertinet, ita quicquid animum corroborat, panis eſt, ſed præcipue
Pſal. 131 ſermo domini. Qui ſic orat; Memento Domine David & omnis manſuetudinis eius. Et: Domine
Pſa. 17. ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala, conſentit cum eo quod dicitur: Et dimitte debita noſtra. Rurſus qui ſic orat: Ne tra-
Pſa. 73. das beſtiis animas cõfitentiũ tibi.
Pſa. 26. Aut: Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam inſur-
Pſa. 139 rexerũt in me. Aut: Eripe me Domine ab homine malo. Et: Ne tra-
Eccl. 23 das me Domine à deſiderio meo peccatori, cogitaverũt contra me,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ne derelinquas me. Aut ſic: Domine Pater & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu maligno, & cõſilio eorum ne ſinas cadere in illa exprobratione. Extollentiam oculorũ ne dederis mihi, & omne deſiderium pravũ averte à me. Aufer à me ventris concupiſcentiam, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendãt me, & animæ irreverenti, & infrunitæ ne tradas me, quid aliud petit, quã is qui dicit: Ne nos inducas in tentationem? Item qui ſic orat: Libera me Domine à perſequentibus me, quia conſortati ſunt ſupra me. Educ de cuſtodia animam meam ad confitendũ nomini tuo. Me expectant iuſti, donec retribuas mihi, verbis diſſonat, re conſentit cũ eo qui dicit: Sed libera nos à malo. Ita ſi quis percurrat per univerſam Scripturã ſacram, quæ paſſim habet varias precationum formas, nihil comperiet quod non ad aliquam precationis dominicæ particulam pertineat. Summa vero omnium, quæ Pſa. 141

petun-

petuntur, ad eundem ſcopum ſpe-
ctét oportet, de quo meminit Pſal-
Pſal. 26 mus: Unicã petii à Domino, hanc
requiram, ut inhabitem in domo
Domini omnibus diebus vitę meę.
Itaque inter innumeras precandi
formas, prima ſemper fuit apud
Chriſtianos auctoritas ei, quã prę-
ſcripſit ipſe Dominus: atque hac
velut omnium ſacratiſſima præci-
pue leguntur uſi Apoſtoli, & horũ
ſucceſſores in cõſecratione corpo-
poris & ſanguinis dominici, quæ
quoniam cõvenit omni argumen-
to, vix fieri poteſt, ut quiſquam ea
intẽpeſtive utatur, niſi cum idio-
tæ per orationem dominicam ſan-
ctos appellant, veluti cum nego-
ciator ſoluturus, ſancto Chriſto-
phoro merces ſuas cõmittit, & oc-
cinit illi ter precationẽ dominicã,
non ſine ſalutatione Virginis ma-
tris. Ridebatur nobis olim quidam
Lovanii, vir ſimplex potius quam
impius, qui ſolitus eſt peractis ſa-
cris obambulare per ſingulas aras,
& divos ac divas aliquot, erga quos
peculia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

peculiarem gerebat affectum, precatione dominica ſalutare, e o peracto flexis aliquantulum genibus, edebat nomen divi aut divæ, in cuius gratiam oraverat, dicens: hoc tuum eſt ſancta Barbara, hoc tibi habe ſancte Roche, ne quis divorũ qui in eadem ara ſtabant, præriperet ſibi, quod alteri fuerat deſtinatum, atque inter ſanctos naſceretur contentio. Horum ſimplicitas admonenda eſt, ut ſi quod orando dicant, non habent, ſaltem illud dicant: Sancte Petre ora pro me, ſancta Barbara ora pro me. Alioqui quid abſurdius, quam virgini dicere: Pater noſter qui es in cœlis? aut ſancto Chriſtophoro: Ave Maria gratia plena? aut ſancto Georgio: Dimitte nobis debita noſtra? Poterunt & illud doceri, ut in precibus meminerint, qua virtute divorum quiſq, præcelluerit, ut virgini matri dicant: Impetra mihi à filio tuo caſtitatis ac modeſtię donum. Paulo dicant: Euangelii fortiſſime præco commẽda me Chriſto,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſto, ut illius adiutus gratia, præſtare queam quod ille nos per te docuit. Martino dicat: Adiuva me tuis precibus, ut in tolerandis iniuriis tuæ lenitatis imitator eſſe poſſim. Atque item de cæteris: ſic enim fiet, ut minus abſurda ſit idiotarum precatio, ſimulq; commonefient, quid in quoque ſit imitandum. Verum ut quod cœperamus perſequamur, ſi recedendum erit à verbis dominicæ precationis, proximũ erit uti verbis ex ſacra ſcriptura decerptis, utcunque res ac præſens neceſſitas poſtulaverit. Huiuſmodi plurimas formulas ſuppeditabit liber Pſalmorũ, quorum aliquot nobis indicavit Athaſius. Quanquam & ex cæteris interim voluminibus poterit ſibi quiſque formulas aliquot parare. Neque quicquã vetuerit eandem precationem variis ex locis velut opere Moſaico contexere. Quod genus, ſi quis petat auxiliũ à Deo, ut vitare poſſit obtrectationis aut turpiloquii vitium, dicat ex Pſalmo 119.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

mo 119. Domine libera animam
meam à labiis iniquis, & à lingua
doloſa. Rurſus ex proverb. cap. 4.
Remove à me os pravum & detra-
hentia labia ſint procul à me. Et
pone cuſtodiam ori meo. Item ex
Paulo: Sit ſermo meus ſemper in Col. 4.
gratia ſale cōditus, ut ſciam quo-
modo oporteat unicuique reſpon-
dere. Sit unum hoc exempli gratia
productum, cum alioqui formu-
læ ſint innumeræ, Neque quicquā
hic vetuerit modica deflexione
ſermonem ad id quod agimus ac-
commodare, velut cum ex præce-
pto, aut narratione, ſeu promiſſio-
ne facimus deprecationem. Huius
rei hoc exemplū eſt: Præcipit So-
lomon: Omni cuſtodia ſerva cor Pro. 4.
tuum, quoniam ex ipſo vita proce-
dit. Hoc ſic in precationem defle-
xeris: Da Domine ut te cuſtodiē-
te, omni cuſtodia ſervem cor meū,
ut ex ipſo procedat vita æterna.
Narratur 4. Reg. 4. Ezechias ſic
oraſſe: Obſecro Domine memen-
to quæſo, quomodo ambulaverim
coram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

coram te in veritate, & corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim. Ex hac forma quivis rex aut epiſcopus ſic orare poterit: Obſecro Domine, da ut ambulem coram te in veritate, & in corde perfecto, ut quod placitum eſt coram te, faciam. Promiſſio eſt: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Hinc ſic cudetur precatio: Imparti mihi Domine Ieſu ſpiritum tuum, ut diligam te, ac ſervem ſermones tuos, ut merear & à patre tuo diligi, dignuſq; cenſeri ad quem pariter veniatis in æternum manſuri. Iam in deprecandis malis eadem ratio eſt contrariorum, hoc eſt vetitorum, quæ præceptorũ: narratæ rei malæ, quæ bonæ, & minarum, quæ promiſſorum. Non ſolum autẽ tutiſſimum eſt, verum etiam ad impetrandum quod optas, efficacius, à verbis ac ſententiis divinitus afflatæ ſcripturæ non recedere. Ineſt enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

enim & in ipſis verbis ἐνέργεια quędã peculiaris, & Deus ſua verba libẽtius agnoſcit. Tertiũ auctoritatis locũ obtinebunt à veteribus nobis traditæ precatiunculæ, quas Collectas vocãt, quibus olim ſolenniter eccleſia conſuevit uti in cultu divino, atq; etiam in ſacrificiis ante cõſecrationẽ, & poſt conſecrationem corporis dominici. Sũt enim in his, quę reſipiunt Apoſtolicum & ſyncerum ſpiritum, & pleræq, cõmoda brevitate, pariq; perſpicuitate ſententiam abſolvunt, ſic ut periodus conſtet fere duobus membris, quorum utrũq; poteſt in duo commata dividi, & inter duo mẽbra intercedat comma ſive membrũ ſolitariũ. Deinde ſuccedat coronis, quę totidem fere partibus conſtat, per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum. Etiamſi commatũ nec ratio nec numerus ſic habeat perpetuo, quemadmodũ dixi, nuſquã tamen non habent ſuas periodos modulatas. Si quis requirat exẽplũ, dabo: Deus cuius providentia, cõma eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

in ſua diſpoſitione. Nō fallitur, alterū cōma eſt abſolvens mēbrum prius; Te ſupplices exoramus. Tertium comma eſt ſolitariū, ac dirimens duo membra: Ut noxia cūcta ſubmoveas, comma eſt prius ſecūdi membri, & omnia nobis profutura cōcedas, comma eſt abſolvēs membrorum. Deinde ſequitur fere totidem verbis ac metris coronis, per Dominū noſtrū. Sunt quę duobus mēbris conſtant, ſed quæ poſſis in quatuor commata diducere, præcedente cōmate ſolitario, velut hic: Da nobis Domine quęſumus, ut & mūdi curſus pacifice nobis tuo ordini dirigatur, & eccleſia tua trāquilla devotione lętetur. Sunt quæ pluribus cōmatis cōſtant, ſunt quę paucioribus, unde hæc ſuperſtitioſius perſequi nō eſt huius inſtituti. Ex harū igitur precationū acervo poterit ſibi quiſq; deligere certas ad pleraſq; precādi occaſiōes, formas, velut ad implorandum auxiliū adverſus tentationem, ad impetrandam admiſſi ſceleris veniā, ad impetran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

petrandũ charitatis & fidei augmẽtum, pro pace publica, pro profectu euangelii. Has ſacerdos olim ſic pronuntiabat, ut totus populus & audiret & intelligeret, eoq; veluti pariter cum illo oraret, tacitis dũtaxat affectibus, demum voce clara accineret, Amen. Id tum cõmode fiebat, quoniam ſacerdos ea lingua ſacrificabat, quæ populo erat cõmunis. Nunc linguis novatis, ritus tamen vetus manet. Nec ſatis adhuc cõſtat, utrũ magis expediat relinquere, an novare, quod inveteravit. Scio hanc eſſe multitudinis imperitæ naturam, ut magis revereatur quod non intelligit. Sed interim minus utilitatis redit ad populum, ad quẽ ſola vox antiſtitis pervenit. Ego novandę cõſuetudinis auctor eſſe nolim. Huic tamẽ incõmodo hoc inveniri remediũ poterit, ut ſingulorum dierũ collectas populus vulgari lingua ſcriptas privatim apud ſe legat. Idem fieri poterit in epiſtolis ac euangeliis, precationeq; dominica. Oſtẽ-
di tres

di tres orādi formulas, quanquam nihil etiam vetat hominem ſuos affectus quibuſcunque verbis aperire Deo, præſertim cum orat ſolus, modo petat in nomine Ieſu, & ea poſtulet, quæ non pugnent cum ſcopo ſalutis æternæ, nec abhorrent ab his, quæ nobis præſcripſit Dominus in ſua formula. Ethnicis tutum non erat, Iovem aliis ritibus ac verbis evocaſſe quam oportuit, nec tuto verba facit apud regem, aut apud iudicem, qui ſolennes dicendi formulas ignorat: Deus cum ſit omnium maximus, tamen nihil habet huiuſmodi moroſitatis, omnia boni conſulit, ne ſolœciſmis quidē offenditur, modo mens ſit ſyncera. Habēt rhetores partes generis, quod petitoriū vocant. Eſt autem hęc ſpecies ſuaſorii. Huius rationē alias indicavimus, ut hic repetere non ſolū ſuperfluum ſit, verū etiam ineptum in re ſacra. Nos, inquit Paulus, quid quemadmodum oporteat orare neſcimus, ſed ſpiritus orat pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

nobis. Proinde qui ſpiritum habēt Chriſti, his ipſe ſpiritus ultro ſuggerit, & quid orare debeant, & quomodo. Nihil tamē prohibet rationem aliquā orandi cōmonſtrare non tā petitam ex rhetorū præceptis, quam ex ſacrorū voluminum exemplis, in quibus animadvertere licet, laudē, aut cōqueſtionē, quę pertinet ad conciliandum favorem procemii loco, nonnunquā & gratiarum actionē quā oſtēdimus eſſe laudis genus. Adhibētur & ea, quę reddunt auditorē attentum, pręterea & narratio, quæ plerumq; conqueſtionē habet admixtā, & amplificationē & ἐνέργειαν, quæ rē ſubiicit oculis. Videas illic & argumētationē & expoſtulationē. Breviter quicquid adhibetur apud prępotētē hominem, unde cupias aliquid impetrare. Laus eſt nonnunquā in ſola appellatione honorifica, quā ipſam oportet eſſet accommodam rei, velut orans pro mēbris, quæ adhuc periclitantur in terris, dicis: Pater noſter qui es in cœlis. Et in

actis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Act. 1. actis, κύριε καρδιογνῶστα πάντων, cum
ipſi ignari qualis intus eſſet homo,
petunt ut deligat, quẽ magis ido-
neum iudicaſſet. Et ſapientiã à Deo
petiturus, recte præfabitur: Aeterni
patris æterna ſapiẽtia Ieſu Chriſte.
Nec aptitudinis ratio tãtum habẽ-
da eſt in appellando, verũ etiam in
tota precatione. Quanquã enim nõ
ita magni refert, quid à qua perſo-
na petat, tamen auxilium adverſus
hoſtes, ac dęmones, aptius petas ab
omnipotente patre: ut reconciliet
nobis patrẽ, accommodatius peti-
veris à filio: ut augeatur in nobis
divina gratia, cõgruentius poſtu-
laris à ſpiritu ſancto. Conqueſtio-
nis exẽpla, quoniã paſſim in ſacris
Hie. 20. literis ſunt obvia, non eſt neceſſe
repetere. Querimonię nonnunquã
additur velut expoſtulatio, ſic Hie-
Hie. 17. remias: Seduxiſti me Domine &
Pſa. 17. ſeductus ſum, fortior me fuiſti &
Pſa. 70. invaluiſti. Alicui idẽ faciet blãdi-
ties, ſic Hier. Ne ſis mihi tu formi-
dini, ſpes mea tu in die afflictionis.
Et in Pſal. Spes mea ab uberibus
matris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

matris meæ. Et: Domine ſpes mea à Pſa. 21.
iuventure mea. Gratiarũ actio pau-
perum petax eſt. Etenim qui gratias
agit prædiviti pro beneficiis præte-
ritis, tacite petit novum beneficiũ.
Et dignos eos iudicamus accepti
beneficii, qui agnoſcũt ac memine-
runt. Attentio paratur partim flagi-
tando, ut: Exaudi Domine oratio- Pſa. 106
nẽ meam, & clamor meus ad te per-
veniat. Et: Intret in conſpectu tuo Pſa. 17.
oratio mea, inclina aurẽ tuã ad pre-
cẽ meã. Partim ſi oſtendamus no-
ſtrũ malum ad ipſius iniuriã perti-
nere: ita Pſal. 113. Non nobis Do-
mine non nobis, ſed nomini tuo da
gloriã. Super miſericordia tua & ve-
ritate tua, ne quando dicant gentes,
ubi eſt Deus eorum? Itẽ Pſal. 78. Ne
memineris iniquitatũ noſtrarũ an-
tiquarum, cito anticipent nos miſe-
ricordiæ tuæ, quia pauperes facti
ſumus nimis. Adiuva nos Deus ſa-
lutaris noſter, & propter gloriã no-
minis tui Domine libera nos. Et
propitius eſto peccatis noſtris pro-
pter nomẽ tuum, ne forte dicant in
F gentí-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

gentibus, ubi eſt Deus eorum? Sed hæc pars magis convenit argumentationi, de qua mox dicemus. Cæterum hic plurimum habet momẽti cũ declaramus nobis nihil eſſe præſidii in noſtris meritis ac viribus, nec in alio ſpem eſſe nobis, ſed totos nos pendere ab ipſius ope, cuius miſericordia ſervãtur univerſi. Narratio eſt Act. 4. Cõvenerunt enim vere adverſus puerum tuum Ieſum in civitate iſta, &c. In argumentatione potiſſimũ tractãtur hę partes, quia poteſt, quia vult, quia ſolet, quia debet. A facultate ſic: Deus omnipotẽs, qui ſolo nutu potes quicquid vis, quia vult nimirũ ipſa bonitas ac miſericordia, quia ſolet, vel cõmemoratis aliorũ exemplis, vel his beneficiis, quæ in nos ipſos iam ſępe cõtulit. Cõvenit autẽ, ut ſui ſimilis ſit, qui ſemper benefecit. Debet autẽ nõ quia nos promeremur, ſed quia ille promiſit. Nã, memento Domine David, & õnis mãſuetudinis eius. Exaudi Domine iuſtitiam meam: & huiuſmodi Pſalmi magis

opi-

opinor quadrant in perſonā Chriſti,
quā hominis. Nimirū hæc eſt illa
veritas quę in divinis literis frequē-
ter cōiungitur miſericordiæ, velut
Pſal. 88. Miſericordia & veritas prę-
cedent faciē tuā. Miſericordia dici-
tur, quia nō promeremur quod pe-
timus: veritas, quia quodāmodo il-
le debet ex promiſſo. Promiſit per
prophetā oblivionē omniū cōmiſ-
ſorū. Quacumq; hora peccator re-
ſipiſcēs ingemuerit, promiſit per fi-
lium vitam æternā, qui crediderint
euangelio, unde quodāmodo exi-
gitur à Deo quod pollicitus eſt. Cō-
memoratur in petitione iuxta rhe-
torū præecpta pollicitatio. Et hæc
invenitur in ſacris precibus. Sic
David: Docebo iniquos vias tuas,
& impii ad te convertentur. Et os Pſa. 50.
meum annuntiabit laudem tuam.
Tunc acceptabis ſacrificiū iuſtitiæ,
oblationes & holocauſta. Nihil a-
liud homo poteſt polliceri Deo,
nec ille aliud expectat præmium.
Quicquid autē horum fit in oran-
do, ad nos pertinet, non ad Deum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

Nec enim Deus delinitur audiendo laudes ſuas, quemadmodum homines, ſed nos laudantes illum magis ac magis diſcimus, ac ſuſpicimu illius magnitudinẽ. Cõmemorãdi autẽ & exaggerandis malis noſtri non hoc agitur, ut in diversũ mu tatus oratione noſtra ex irato fia propitius, ſed ut ipſi dũ melius ma gnitudinẽ noſtrę calamitatis agno ſcimus, vehemẽtius expetamus il lius miſericordiã. Itidẽ cũ ea dicũ tur quæ pariunt attẽtionẽ, non hu proficitur, ut Deus ante dormitan excitetur, cũ illũ nihil fugiat eorun quæ latent in cordibus hominũ, ſe ut nos inſtantius ac vehemẽtius pe tamus, quod non promerentur ac cipere, niſi qui vehemẽter ãbierint Similiter & inculcãtes quod in ali nullo fiduciam habeamus, quam i ipſius promiſſis ac miſericordia, di ſcimus cui debeamus acceptum fe re quicquid habemus boni. Dur pollicemur nos illius erga nos be neficentiã prædicaturos, admone mur ne nobis adſcribẽtes quod ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ti ſumus, reperiamur indigni Dei
ratia, ſed ad illius gloriam refera-
nus omnia. Dum promiſſorum fi-
lem ab illo requirimus, huc profi-
itur, ut certa cum fiducia prece-
nur, non meritorũ noſtrorum, ſed
llius qui neminem ſibi fidentẽ de-
tituit. Dum argumentamur & ad
pſius nominis gloriã pertinere, ut
os, licet alioqui indignos exau-
liat, hoc diſcimus, ut in bonis &
n malis noſtris non alio ſpectemus,
quam ad gloriã eius. Nec alio per-
inent obteſtationes & obſecratio-
ies per filium eius, per ipſius erga
ios charitatem ineffabilẽ, per mor-
em, per reſurrectionem, per omnia
quæ noſtra cauſa vel fecit, vel paſ-
us eſt, niſi ut penitus intelligamus,
quo, & per quem nobis proficiſca-
ur, quicquid pertinet ad ſalutem
eternam. Hæc omnia melius tra-
ctabit, qui fuerit in divinis literis
exercitatus. Iam illud quæri ſolet, u-
rum exigatur oris ac vocis depre-
catio, an ſufficiat tacitus animi pe-
entis affectus. Equidẽ arbitror hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

eſſe liberum in privatis deprecationibus, utrum malis ſimul & labiis ſonare quod animo flagitas, an tacitis votis dũtaxat ſolicitare Dei clementiam, quæ nihil moratur voces noſtras. Ac ſæpenumero plus impetrant tacita ſuſpiria lachrymæque, quã magni clamores. Alioqui quẽadmodum in ieiunio non ſolum abducimus animũ ab omnibus mundi delectamentis, verumetiam corpus inedia caſtigamus, ut totus homo Deo ſerviat, qui totus fruiturus eſt immortalitatis præmio, ita cõvenit, ut in ſacrificio precationis, & ſpiritu pſallamus & mente. Id vero potiſſimum conducit his, qui nondum exercitati ſunt ad orãdum. Nã hi cantandis ſacris precibus veluti diſcunt orare, & ex ipſa vocis agitatione naſcitur nonnunquã affectus animi. In hos enim ſunt utiles ceremoniæ, ut per viſibilia ad inviſibilia proficiamus. Quemadmodũ pueri prius docentur legere, quã intelligere poſſint quod legunt. Eodẽ conducunt & loci nitor ac religio,

gio, & ſacra veſtis, & corporis habi-
tus ſive procumbentis in terram, ſi-
ve flexis genibus demittendis ſeſe,
ſive ſublatis manibus ſuſpicientis in
cœlum. Nam hæc omnia nonnun-
quam adiuvant deprecationem no-
ſtram, etiam ſi quocunq; loco, quo-
cunq; geſtu, fuſam deprecationem
audit Deus, ſive id in lecto facias cu-
bans, ſive in balneo lavãs, ſive in of-
ficina laborãs. In ſolennibus tamen
precationibus non oportet neglige-
re corporales ceremonias propter
infirmos, quibus iſtiuſmodi condu-
cunt, ſed his ceremoniis utendũ eſt,
quæ provocant & alios ad orandũ.
Nec enim decet, ut militari boatu
vocis, aut laſciva modulatione fla-
gites Dei miſericordiã, nec conve-
nit ut vox ſonet: Miſerere mei Deus
ſecundum magnam miſericordiam
tuam, & vultu oculiſque laſcivien-
tes liceantur puellas. Optãdum au-
tem eſſet, ut totus cultus divinus,
qui tribus potiſſimum conſtat, hy-
mnis, doctrina, & precatione, lingua
toti populo nota perageretur, quẽ-

admodum olim fieri conſuevit: omniaq; ſic explanate diſtincteq; ſonarentur, ut ab attentis poſſent intelligi. Verũ multa ſunt in vita mortalium, quę magis optare liceat, quã ſperare. Optandum & illud, ut cultus qui publicus peragitur in tẽplis, locisve ſacris, neq; nimium prolixus eſſet, quod nihil ſit peius, quam rerum optimarum ſatietas, & apud omnes gentes Chriſtiani nominis idem eſſet. Nunc quanta in ſingulis pene eccleſiis diverſitas? Imo quantum fuit ſtudium quibuſdã ne quid cum aliis conveniret? Quam prolixis canticis ac precibus onerantur monachi quidam, à quibus ingenti tædio utcunque perſolutis, quanto cum gaudio diſcedunt? Atqui ſi laudantur convivia lauta magis quam prolixa, unde cum orexi ſurgitur, quanto magis oportet divini cultus eum eſſe modum, ut citra tædium cum alacritate peragatur, & ad intermiſſum magna cum aviditate redeatur. Certe privatas preces fas ſit ſuo quemq; animo metiri, & oratio-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

nis modum vel promentis affectu, qui non ſemper æque fervidus eſt, vel pro negociorum neceſſitate tẽperare. Nam in precibus quæ ſimul à multis fiunt, & quas oportet ſimul à multis & incipi & finiri, ne quid oriatur tumultus in eccleſia, talem oportet eſſet mediocritatem, ut & fervidis & ocioſis utcunq; fiat ſatis, nec tepidi & occupati tædio enecẽtur. Ubi quis ſecum orat, aut cum unanimi quopiã amiculo, nihil vetuerit, ſi quando inter orandum inſignis aliquis affectus corripuerit animum, in eo loco cõmorari, donec perſeverabit animi libido, aut ſancta confabulatione preces interrumpere. Cæterum occupatis congruunt illæ breviſſimæ quidem, ſed ſubinde velut eiaculatæ precatiunculæ, quæ ſolent olim monachis apud Aegyptios opus manuum interrumpere, vel ipſum potius opus cõdire. Vix enim fieri poteſt, ut humanæ mentis intentio diu perſeveret in eodẽ habitu, ſed protinus aut tepeſcit mora, aut aliis cogitationi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

bus intercurrẽtibus interrumpitur.
Reſpondeat aliquis, ἄλλος βίος, ἄλλη
δίαιτα. Olim monachi fere laici e-
rant & operis manuariis exercebã-
tur, nunc ſacerdotibus non idem
convenit. Atque Paulus Apoſtolus
non iudicavit ſibi indecorum con-
ſuere pelles. Si in perferendo lõgio-
rum precum tædio laus eſt vel obe-
dientiæ vel patientiæ Chriſtianæ,
quæro quam laudem eſſent habitu-
ri, ſi iuſſu abbatis certis horis id fa-
cere cogerentur, quod apud inferos
facere dicitur Siſyphus? Atqui con-
gruentius arbitror ad id abuti ſaxo,
quam ſacris hymnis ac precibus. O-
ptandũ & illud, nihil in his admi-
ſceri, quod è divinis libris deprom-
ptum non ſit, aut certe ab his viris
profectum, quorũ monumenta ſpi-
rant Chriſtum. Quo magis oportet
omnem abeſſe laſciviam, quæſtum,
adulationem, cæteroſq; affectus in-
dignos cultu ſacro. Cum Chriſtia-
nus adornat bellum in Chriſtia-
num, indecore ſacrificus precatur
ſuis glorioſam victoriam, hoſtibus
exitium,

exitium, cum utraq; pars nonnunquā Deo diſpliceat in precibus, quas ex inſtitutione Pauli, pro regibus & in dignitate cōſtitutis fundit ſacrificus. Chriſtianius eſſet optare principi bonam ac Deo dignā mentem, ſapientiam, pietatem, quam triumphos, victorias, & glorias, parumq; decore ad ſacram menſam, cum pro principe ſupplicatur, audiuntur illi glorioſi tituli, victorioſiſſimo, invictiſſimo, & triumphātiſſimo. Magis etiam indecorum eſt, quod quidam inter ſacrificādum adorāt eum, in cuius gratiā ſacrificant conducti, non ſine ſpecie ſervilis & abiectę adulationis. Deniq; tametſi probandum eſt, quod pro ſuo quiſque principe orat, tamen conveniret ut in publicis precibus, non unius, aut illius, ſed omnium principum Chriſtianorum generalis fieret mentio. Quinetiam Turcis, aut ſi qui ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, magis conveniat precari miſericordiam Domini, quā exitium. Verum hæc obiter admonere viſum eſt, nunc ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

id quod agebamus revertimur. Itaque genus hoc orādi breve cōgruit his quoq;, qui in publicis functionibus verſantur, licet enim regibus in concilium euntibus ſic orare tacite: Deus ſine cuius ſpiritu nihil recte geritur, digneris huic intereſſe concilio, ne quid ſtatuatur, quod tuam offendat maieſtatē. Licet iudici pro tribunali ſedenti ſic precari tacite: Adſit Domine tua moderatrix omnium ſapientia, ne quid me iudice patiatur innocens, quod nō meretur, neve cuiquā fiat iniuria. Licet & legato inter equitandum ſic precari: Dirige Domine Deus meus in conſpectu tuo viam meam: aut ſi quid aliud ſuggerat pius affectus. Iam video perſuaſum monarchis quibuſdā, & exemplum ut ſit, indies ad plures dimanat, ut ſingulis diebus perſolvant penſum earum precum, quas clericorum ordo ſolenniter in templis peragit, ſtatis horis, unde & horarias vulgo dicunt. Eā principum religionem nequaquā dānaverim, modo ne putent
ſeſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

ſeſe rem magnam præſtitiſſe, cum hoc pẽſum perſolverint, pręſertim ſi quod ore ſonãt, nõ intelligãt, quod multis accidere veriſimile eſt, certe iuxta ſenſum myſticum: neve credãt magnum quiddã eſſe, verba illa tantum perſonuiſſe. Si quid ocii ſupereſt principibus à negociis neceſſariis, id malim impendi perdiſcendis præceptis divinis, aut parabolis Solomonis, aut apophthegmatis laudatorum principum, quorum magnam vim collegit Plutarchus: aut his libris, quos homines eruditi de re publica privataque adminiſtranda reliquerunt. Quod genus ſunt Ariſtotelis politica, œconomica, & ethica: officia Ciceronis, Platonis dialogi de legibus ac republica, Iſocratis de regno, & Xenophõtis Cyropædia, & œconomica. Eodem nonnihil conducent & noſtra, quę ſcripſimus de principe Chriſtiano, de bello, de reditu Philippi principis ex Hiſpaniis. Satis oravit princeps, ſi curavit ut integris & incorruptis viris cõmitteretur magiſtra-

tus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

tus, ſi ſua prudentia bellum excluſit, ſi vim potentum depulit à cervicibus imbecillium, ſi quam minimo ſanguinis humani diſpendio, conatus facinoroſorum coërcuit, ſi ſanctis legibus ac moribus publicã diſciplinam ſtabilivit. Nam his neglectis, tẽpus dicendis preculis abſumere, non ſolum religio non eſt, ſed eſt etiam piaculum & hypocriſis. Sublevandus eſt populus à prædonibus oppreſſus, & dicitur querelam deferentibus ac principis opem implorantibus: Abite, princeps orat. Dicitur interpellatrici viduæ aut pupillo: Non eſt otium, princeps orat. Et tamen ſi qua puella, ſi quis morio, ſi quis qui canem bellum adducat, petat aditum, fortaſſe non auditurus ſit, Princeps orat. Ipſe Dominus Ieſus, regũ omnium rex ac principum princeps, quando legitur ſubmoviſſe deſpicabilem illã & calamitoſam hominum turbam? Quando iuſſit illis reſponderi, Abite, Dominus cœnat? Secedebat ad orandum, ſed in deſertum, & rurſus
occur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

occurrit affluenti turbæ. Quæ frons igitur iſtis, qui interpellantibus nõ verentur reſpondere, Princeps ludit aleam? Epiſcoporũ nomine tolerabilius reſponderetur, Præſul orat, niſi quidã ſeſe tam non excuſarent hoc titulo vocantibus ad lõge profaniora. Opinor ſanctum Gregorium, privatas ſuas preces ad ſimiles interpellationes fuiſſe relicturum. Adrianus Cæſar inter multa magnaque vitia nonnullas virtutes habuiſſe legitur, hunc cum per viã euntem, mulier quædam appellaſſet, audiri cupiens, ille quoniam alio properabat, reſpondit non eſt otium. Tum illa, noli igitur, inquit, imperare. Id liberius à muliercula dictum, tantus monarcha civiliter tulit, reſtitit & audivit cauſam. Ita magis conveniebat ut ad preces illas vocanti ſacerdoti dicatur, non eſt otium, quam calamitoſis & innocentibus afflictis. Ad hæc enim quoniã propria regum functio eſt, turpe eſt non eſſe ocium, cum ſit otium prolixis precibus, venationi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

bus, luſibus, ſaltationibus, morionibus, & aleæ, ne quid cõmemorem his etiam ſceleratius. Igitur ad orandum exercitatis argumẽta copioſiſſime ſuppeditabit ſacra lectio, deinde vita ipſa malis boniſq; ſic varians, ut triſtium maior ſit copia: ſi quid imminet aut premit triſte, orandum eſt: ſi quid accidit feliciter, actis gratiis orãdum, ut Deus quod dedit velit eſſe perpetuum: ſi quid commiſſum eſt, orãda venia: ſi quid cum virtute geſtum, rogãdus Deus, ut ſua dona augere dignetur in nobis. Si quem videris hominem egregiis virtutibus præditum, & ob id perutilem reipublicæ, ora Deum ut multos tales velit eſſe: ſi quem inſigniter improbũ ac peſtilentem, precare illi mentem meliorem, ſimulq; ut ſervet te Deus ne talis evadas: ſi cõtingit magiſtratus, pete ſapientiæ donum ut poſſis recte gerere: ſi adẽptus es, ora ut ſuccedat te vir melior. Si affluxit rerum copia, roga ut qui dedit facultatem, idem det animum bene vivendi. Quin illæ ipſæ

civiles

civiles precatiunculæ, ſi ex animo Chriſtiano magis quã ex more dicãtur, non abſunt ab orando, veluti cũ dicimus ingredienti iter: Bonus angelus te deducat & reducat incolumem: marito, precor ut uxor tua feliciter pariat: novo magiſtratui, precor ut honor, quem aſſecutus es, ſit & tibi & reipublicæ felix: pio epiſcopo, Chriſtus Opt. Max., diu te ſervet incolumem eccleſiæ ſuæ. Cæteræq; huius generis innumeræ. Hæc mihi fere ſuccurrebant, quæ ſcriberem de orando vir clariſſime, ſed idem optime, alioqui videri poterat alienius ad hominem aulæ regiæ procerem de orãdo ſcribere. Si Petrus Apoſtolus omnes Chriſtianos regale ſacerdotium appellat, & ſi peculiare ſacrificium Chriſtianorum, ut diximus, eſt orare, nemini ſcribi poteſt inepte de orãdo, niſi qui Chriſtianus non eſt. Imo haud ſcio an ullis frequentius & ardentius orandum, quã magnatibus, qui quo graviore negotiorum mole premuntur, hoc magis egent divino

1. Pet. 2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

divino præſidio. Moſes ſacerdos nõ
erat, ſed dux populi, & tamen quo-
ties oraſſe pro populo legitur? Da-
vid rex erat non ſacerdos, & tamen
3. Re. 8. plurimus eſt in orãdo. Solomon rex
erat, & tamen in dedicatione templi
veluti ſacerdos orat pro tota multi-
tudine. Ne ſit regis orare pro popu-
lo, cuius non eſt bene velle populo,
nec pro ſe laboret orare princeps,
cui non eſt opus ope ſupremi numi-
nis. Omnibus dictum eſt & ſumma-
tibus & infimatibus illud Iacobi:
Orate pro vobis invicem, ut ſalvi
fiatis. Paulus Apoſtolus in quotidia-
nis precibus ſuis mentionẽ facit a-
pud Deum eorum quos initiaverat
euangelio, ſed viciſſim illos rogat ut
orent pro ipſo. Ne roget pro ſe, qui
neq; deſiderio boni cuiuſquã, neq;
mali metu tenetur. Ne roget pro a-
lio, qui nullibi bonum vult, præter-
quam uni ſibi. In ſumma, ne curet
hoc ſacrificium offerre Deo ſuo, qui
à ſacerdotio Chriſtiano ſe credit a-
lienum. Nec inficiamur tamen anti-
ſtitũ peculiare munus eſſe, ut orent
pro

pro populo, quem regendum ſuſceperunt, nec pro vivis tantum vota faciunt verumetiam pro mortuis. Iacobus ordinavit, ut ad ægrotum accerſantur eccleſiæ preſbyteri, qui Deum orent pro illius ſalute, ungãtque oleo in nomine Domini. Et oratio, inquit, fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Iubetur Abimelech implorare deprecationẽ Abraham, quod eſſet propheta. Sic enim legis Geneſeos capite vigeſimo: Nunc ergo redde viro ſuam uxorem, & orabit pro te, quia propheta eſt, & vives. Norunt quia cõſuerunt prophetæ colloqui cũ Deo. Nam cum his loquitur Dominus. Verum quemadmodũ poſt effuſum in omnes ſpiritum ſanctum, omnes Chriſtiani quodammodo ſacerdotes ſunt, ita ſunt & prophetæ. Per Chriſtũ enim omnes acceſſum habemus ad thronũ gloriæ illius. Nec interim tamen cõfundendus eſt ordo in eccleſiis laudabiliter inſtitutus, & à maioribus nobis per manus tradi-

Cap. 5.

traditus. Sacerdos aſtans mēſæ dominicæ, cū auctoritate deprecatur pro multitudine. Idem conſcenſo ſuggeſtu, dum enarrat ſcripturas ſacras, cum auctoritate prophetam agit, auſcultāte cum ſilentio populo. Neq; fas ſit cuivis hoc muneris ſibi ſumere. Ubi enim non eſt ordo, ibi confuſio. Ubi confuſio, ibi trāquillitas eſſe qui poteſt? At pax in primis decet eccleſiam Dei, qui non dedignatur intereſſe cœtui, in ſuo nomine congregato. Orat igitur antiſtes pro fratribus ſuis ex officio delegato, orat viciſſim populus pro ſuo antiſtite ex fratrena charitate. Prophetā agit antiſtes ex ordinatione, neque tamē fas non eſt cuivis, cum opus eſt docere proximum ſuum, ſi quid aſſecutus eſt eruditionis ſanctæ. Chriſtiana charitas, ſic viciſſim communicat officia ſua, ut non luxetur ordo membrorum corporis. Rogarit aliquis, quibus temporibus potiſſimum orandum cenſeam. Video literas ſacras hæc tria fere cōiungere, vigiliam, ſobrietatem, &

preces,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

preces, quod luxus & ſomnus degravent animam cupientem cũDeo colloqui. Itaq; mox à primo ſomno conſueſcendum eſt, vel in lecto breui precantiuncula cõpellare Dominum. Rurſus idem mane faciendũ, priuſquam à cubiculo te cõferas ad profana miniſteria, poſtremo ſub quietem nocturnam. Neque contemnendũ eſt quorundã exemplo, qui poſteaquã reliquerunt cubile, priuſquam cibũ capiant, aut aliquid vulgarium negotiorum attingãt, ſi detur cõmoditas curant adeſſe ſacro, ſi modo hic abſit omnis ſuperſtitio. Sunt enim permulti, qui credunt quicquid egerint, ceſſurum ex animi ſententia, ſi ſpecies panis & calicem aſpexerint, & interim hoc agit pirata laxaturus ancoram, hoc agit Caricus miles adornans deprecationem innocentiũ, hoc agit iniquus negociator, undecunque lucrum capturus. Neque negligendus eſt mos laudatiſſimns, quo plerique convivium à precibus auſpicantur, & actione gratiarũ concludunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

dunt. Has tamen velim è ſacris literis depromi, & magis congruentes adhiberi, quam à nonnnullis adhibentur. Nos, & ea quæ ſumus ſumpturi, benedicat dextera Chriſti, huiuſque generis rhythmos, ut non arbitror damnandos, ita malim ibi melioribus cedere. Nec eſt neceſſe, omnia infulcire in tales centones. Kyrie eleeſon, nuſquam non recte dicitur, ſed alibi tamen aptius. Et beata viſcera Marię virginis, pie cōmemorātur, ſed his alibi locus erat. Pro benemeritis fortaſſis ibi nō intēpeſtiviter oratur, ſi paucis id fiat: pro rege, pro epiſcopo, pro pace, pro bello, pro cęteris nominatim orare, intempeſtivius videtur alias. Illud probo, quod apud quoſdam conſecratio menſæ ſacrā lectiunculā habet adiunctā, unde cōveniret & in cōvivio primum oriri colloquium. Rogabis forſitan, quid ſentiam de his, qui quotidie perſolvunt liturgiam virginis matris. Equidem hæc malo, quā quorundā ſuperſtitioſas ac magicis ſimillimas preces, quan-

quam

quam illud in his offendit, quod ea
quę in ſacris literis de eccleſia ſpon-
ſa Chriſti dicta ſunt, deq; ſapientia
patris, qui eſt dominus Ieſus, detor-
quentur ad virginē Mariā: tū quod
quædam ibi petuntur à virgine, quæ
rectius peterentur à filio: Tu nos ab
hoſte protege, in hora mortis ſuſci-
cipe. Deo rectius dicitur: Sed libera
nos à malo, & ſuſcipe ſpiritū meum.
Tametſi ne in his quidem eſt impie-
tas, ſi quis ſimplicem affectum can-
dide velit interpretari. Simili affectu
quidam in cōcionibus implorant o-
pem virginis, appellantes eam fon-
tem omnis gratiæ. Nemo negat plu-
rimum honoris deberi ſanctiſſimæ
virgini, cæterum ibi tempeſtivius
erat, implorare ſpiritum Chriſti.
Mihi magis probantur hæ preculæ
breviſſimæ, quas quidam quotidie
dicunt de cruce Domini. Nam nu-
meroſas preces, quibus quidam e-
volvendis globulis certo numero
repetunt precationem dominicam
aut ſalutationē angelicam, non o-
mnino damnarim in laicis, niſi qui-

dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 18 [1]

dam iſta facientibus prodigioſa quædam promitterent. Hic erat locus dicendi de variis vulgarium precum ſuperſtitionibus, quæ nõ multum abſunt à magicis precaminibus, ſed propoſitis optimis orandi formis, non difficile fuerit reiicere quicquid ab his diſcrepat. Nam error infinitus eſt, cum ſimplex ſit quod rectum eſt. Hoc minuſculum Hieroſlae nobiliſſime, quod nõ ante natum erat, quam tibi didicaretur, ſed tua cauſa ſuſceptum eſt, ut eſſet quo viciſſim noſtri abſentis commonefieres: ſi tibi probabitur, non gravaberis idẽ optimis fratribus tuis Ioanni & Staniſlao communicare: ſin habes aliquid in hoc argumento melius, ſequere quod melius eſt: ſed interim huic noſtræ promptæ voluntati ſaltem hoc prę-
mii rependito, ut quod habes
melius, velis nobis eſſe
commune.

FINIS.